Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІайн обкома, Нохч-ГІалгІайн АССР Лакхехьарча Советан Министрийн Советан орган («СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 48 (5138). | ЕРА, 20 апрель, 1972 шу. | 2 кеп. | *Газет арадуьйла 1923 шера дена*

ПАРТЕ ТІАХЬЕХ

Гарга кхочуш латт Цхьоалаг1а май — империализмана дуьхьал, машаре, демократена, социализмана тІехьа лоаттабеча къовсаме къахьегамхой дунен халкъашта юкъера барт-цхьоагІон Ди.

Советски Союза къахьегамхой! Хьинаре къовсам лоаттабе КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхочушъяра тІехьа! Пхе шера плана заданеш толамца кхочушъяра тІехьарча социалистически эхье керда котал... ... белгалдоаккхарда вай СССР хьань 50 шу дизад! — аьнна парте Центральни Комитето баь тІадьехам лег тІара къоабад бь тІакхІаб берригача советски наха санна Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а. ВІаьстен сийрда ЦІей —Цхьоалаг1а Май шоо даздергда шоай социалистически Даьхен ине сомбаккхара, цун боахам тоабара шоеш кхо ца беш хьинаре къахьегаца.

Цхьоалаг1ча Майна советски нах накъабоалх шоай дукхача къамех латтача социалистически Даьхенах, халкъий доттагІленах доаккхал деш. Сийлахь-Йоккхача почина тІехьено 15-ча апреле коммунистически субботник долаш къахьегама миллионий сомашца нийслагІча пятилетка фонд кхы тІа а ваьсаяьккхар. Цо хьахенлар коммунистически хьисапе къахьега ше кийча болга.

НийслагІча пятилетка плане ...ъ тааьй вай дерригнеша тІакх бьчуа дика гІа кхоача болх берг карар тераал а деш. ЦхьоалагІа Май кьетІакхоачаш къахьегамхошка кхайкаш парте Центральни Комитето хІара къахьегамхо тІахьех КПСС XXIV съезда решенеш, пятилетка хьеттера декхараш толамца кхоачушдаре тІехьа лоаттабеча къовсаме къиная гойташ хилара.

Советски наха, церца цхьана Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша шу тІахьехама жоп лу тІаьІаргта хІама хьаьжоллаш къахьегаца. СССР хьань 50 шу дузача денна сийлинча накъавлара йоазжама социалистически нахьа юкъе а хиа Нохч-ГІалгІайчен дукхача промышленний предприятий коллективаша цхьоалагІча квартала план тІехкхоачашъяьй, планал совгІа дукха продукци ар... Квартала план кхиэа хьалха кхоачашъяраг эггара кхьа рапортан делар «Грознефть», «Сунжанефть» мехкдаьттен тайа йоахача управленеш, Грознески нефтегазови управлене, Карабулакски ... чески реагентий заводе, А. Шерипова цІерагІча Грознески мехкдаьтта чекхдоахачий заводе, производственно - энергетически контора, Грознески ремонтно - механически заводе коллективаша, Кхаь бетте план кхоачашдаь «Чечингсельстрой» треста аьшкабетона конструкцей заводе, № 2 йолча гІишлой материалий комбината, Назрановски лескоза, иштта кхыча предприятий коллективаша.

ЦІейла хьалхарча декошка дІа къахет Шелковской районан кьабйаш леладеоаша. Пачхьалкхена хуа, шура, фуаш доккхаре квартала план тІехкхоачашъяьй хар. Хьалха даттарашкара масал эпаш къахьег Урус-Мартана, НажайЙурта, Ачхой-Мартана юрта болхлоша.

Промышленноста болхлой декхарийла ба производствон технически боарами эффективности магота лакхе, халкъа эша товараш хилагІа дахкена, цар ассортимент шерье, советски нахьа хьаштий дуккагІа техно е. Юртбоахаме къахьегамхоашта эггара доархІамегІа дар да ерригача культурай кьувкъам лакхбар, хьайбаш боахам айбар, аьттех, техникех, къахьегамех материальний рузкъаех дикагІа пайда эцар, мехка нахьа дарегІа йола продукци дукхагІа ялар. ХІанз эггара керттерлар да бІаьстан кхьашкара балхаш — хирбоалча хьунакъама лард—дика чакхдахар.

Парте тІахьех берригача боахама балха боарам айбара, доал дара хІинзара методаш тІегІерта ІомалрЙ, къахьегам ІилманерЙа тІа вІаштІехьбаккхара, хьалха даттарий опыт, Іилманен техникан карагІдаьнна кердагІахараш производствана юкъехкхьера, экономически дешар карадерзаьера, производства эффективность дІахо айяра, къахьегама оаcарле лакхьера, дисциплинен организованности чІоагІьяра.

Вай Даьхе вежарашка долча дукхача халкъий йоаргІоаца цхьоагІо я. Цо шийна чудьлай пролетарски интернационализм.

Тахан вай их:

— Массаза дахе а дакалиа, тоа а луада СССР халкъий доаргІоаца вежарашкад дола доттагІал

— КПСС ленински къамий политика сийлахь-доккха карагІдаьннар!

Дунен халкъашта юкъерча цІейна ЦхьоалагІча Майна накъадолхаш вай партин халкъи дІайха моаршал коаттеш да коммунистически болхлойн парташка — болхлой класса, берригача къахьегамхой денал долча авангардага.

—Вежарашка моаршал да коммунистически болхлойн парташка— болхлой классен берригача къахьегамхойн денал долча марксистско-ленински авангардага, империализмана дуьхьал, машара, демократена, къаман шоай лоІамехьа хилара, социализмана тІехьа бола йоаргІоаца къовсамхошка!

Дерригача дунен коммунистий цхьоагІон кхотебалара чІоагІлоа да марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма лорда тІа. Вай вежарха дІейха моаршал духьайт социалистически мехкий халкъашка, империализмана дуьхьал лоаттабеча къовсаме хоадембаш бола кхаь, машарен социальни прогрессен чІоагІале хилара тарра на социализма дунен системан дегІаухаргхилараха чІоагІаургхилараха теша а тешаш.

Дерригача дунен тІа кхетаеш а хьаллоаттаза а КПСС XXIV съезда тІайца машарен дунен хахьаша цхьана къахьегара, халкъаш кортамукъаен шоай лоІамехьа хилара тІехьа къовсам лоаттабара программа. Из программа лерра гІен тІагІертан кхоачашъю парте Центральни Комитетой Советски правительствас.

Вай моаршал хоатт къам кортамукъе даккхарий цунна социальни паргІато ялараш тІехьа къовсам лоаттабеш мел волчунга.

Советски нах ЦхьоалагІча Майна накъабоалх шоай кхиах бизза бІу беннен Даьхен боахами культура айяра, коммунизм котъяьккхара кезга котъолаш ида кийча болаш, партенен цун ленински Центральни Комитетан гонахьа вІаьхха кхотабенна болаш. Вай дІахо а котдолхаш йоахаргхиларе тешам ба советски наьха хІама хьакхоллахь хьалъяьл, цар шоаш ца кхобеш хьега къа, йоаргІоаца партен халкъен сийлахь йоккха— цхьоагІо.

— Марксизма-ленинизма байракха кІал, коммунистическа парте хьалхаенца дІадьлахама гІо ленински новкъа коммунизма котадолга!

Цхьоалаг1ча майна накъадолхаш

Октябрьски Революце ордех лелаеча «Красный молот» заводе цехашта юкъе хьалхарчарца хьаллаьцар № 7 йолча цеха болхлоша пхе ден задани диъ дийнахь кхоачашъяра йола инициатива. Ялхбьаьнача цеха дукхача болхлоша хІандалехьа кхоачашъяьй шоай 5 беттен 6 беттен заданеш. Царех ва токарь Копылов Юрий, растовщик Краснов Борис, фрезеровщик Пыженков Евгений, токарь Двойников Михаил, кхы дукхахбараш а. Юкъера лаьрхІача шоай сменин нормаш 180 — 220 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТІА: фрезеровщик Е. Пыженков.

И. ПЛИЕВА сурт.

СИЙЛЕН ВАХТА

ЦхьоалагІча Май сийла къахьегама вахте эттача Грознески локомотивни депо тепловозникашта дика толамаш доах укх деношка. Ер шу доладелча дена цар задане совгІа дІа-юха бихьаб 250 эзар совгІа, тонн халахьа бохама мухь, кхоадаьд 4 бІаь гарга тонн дизельни довгор. Апрела ах бетта беза мухь тІабелаш 75 поезд дІаюха йигай тепловозий машинисташ. Царца задане совгІа дІа-юха бихьа мухь 40 эзар тонн я. Укх толамаш доахача белгалбаьнноб тепловозий машинисташ Борзов Виктор, Назаров Хьусен, кхы дукхабараш а.

Г. АНОХОВ.

КОТБАЬННАРАШТА— ЦІЕ БАЙРАКХАШ

КПСС Грознески горкома бюрос итогаш яьй города промышленни предприятешка карарча пятилетка шоллагІча шера хьалхарча квартале лелаьча хьа. Хьалхара моттиг я горкомен горисполкомен карара цара тела ЦІе байракх а хьожаьй Старопромысловски района.

Предприятий коллективашта юкъе хьалха латт «Грозэнерго» управлене ТЭЦ-2 коллектив. Цунна хьожаьй КПСС Махачкалински горкомен горисполкомен карара цара тела ЦІе байракх.

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Укх шера 29-гІчен 30-гІчен апрелера салоІа денош 1-чен 2-чен мая дезача денешта хьалха нийсденна хилар а. ХІаьта кху тайпара, дукхагІйолча предприятейн организацейн болх бьацаш вІашта диъ ди хургхиларца а дувзаденна СССР Министрий Совето соцам баьб:

1. 1972 шера 29-гІен 30-гІен апрель балха денош лоархІаьда.

2. Болхлошен гІуллакхерча нахен пайда на оцаш дика салоІа ши ди (1972 ш. 29-гІен 30-гІен апрель) цар хІара шера нийсача отпускаш дІатохаьда отпуска денош санна мах а луш.

ПРОФСОЮЗНИ АКТИВА СОБРАНИ

Селхан КПСС обкома политически дешара ЦІагІа хилар Нохч-ГІалгІайн облсовпрофа профсоюзни актива собрани.

«Профсоюзий XV съезда балха итогех съезда решенешта оттадьеча республика профсоюзни организацей декхарех» доклад йир облсовпрофа председатела ноь О. С. Беляева.

Преннех къамаьлаш дир нн. В. А. Ковалева — «Красный молот» завода завкома председатела, профсоюзий XV съезда делегата, К. М. Исхакова — гІишлошъярей промстройматериалийн болхлой профсоюза обкома секретара, В. И. Котова — «Грозэнерго» ЦРМЗ слесарий бригадира, А. В. Шутовас — № 7 йолча треста ГМУС-а электросварщицас, профсоюзий XV съезда делегата, М. Н. Медведевас № 1 йолча юкъерча школа хьехархочо, месткома председатела, В. Б. Востриковас — № 1 йолча хІамаш тегача фабрика швеяс, профгрупорга, А. Б. Логановас—«Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттен газа йоахача оператора, Социалистически Къахьегама Турпаляочо, профсоюзий XV съезда делегата, К. Н. Губаревас — Грознески консервни заводе бригадира, цехкома председатела, Ш. Д. Денисултанова «Ипосельский» совхоза рабочкома председатела, П. А. Кайдаш — «Терек» фирма ширпотреба цеха бригадира.

Облсовпрофа профсоюзни актива собрание хиннараша массаза а раьза а волаш къоабалбир профсоюзий XV съездо тІайца соцам, хІаьта республика профсоюзий декхараш белгалдеш йола резолюци тІа а ийцар.

Профсоюзни актива собрание дакъа лаьцар М. Ш. Баматгиреева — КПСС Нохч-ГІалгІайн обкома шоллагІча секретара, Р. В. Вакаева — Нохч-ГІалгІайн АССР Министрий Совета председатела, М. А. Керимова — КПСС Нохч-ГІалгІайн обкома секретара.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЮЗА СОВЕТЕИ КЪАМИЙ СОВЕТЕИ КХЫЧА МЕХКАШЦАРЧА ГІУЛАКХАШТА ЙОЛЧА КОМИССЕЙ ЦХЬАНА ХИННА ЗАСЕДАНИ

17 апреле Йоккхача Кремлевски двореце цхьана шоллагІа заседани хилар СССР Лакхехьарча Совета Союза Советен Къамий Советен кхыча мехкашцарча гІуллакхашта йолча комиссей.

Комиссей членаша дІахо дийцар СССР Лакхехьарча Совета Президиумо комиссешка заключени йита дІачуденна 1970 шера 12 августа кулгаш яздаь Советски Социалистически Республикай Союзан Германе Федеративни Республиканен юкъе даь договор.

Союза Совета кхыча мехкашцарча гІулакхашта йолча комиссе председатела, КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара **М. А. Суслова** къамаьл де дош делар эскара инарала, СССР оборона министра заместитела депутата **И. Г. Павловскига**.

Иштта къамаьлаш дир депутаташа **А. А. Шулимова** — Туркменски ССР Красноводски мехкдаьтте чакхдоахача завода йоккхагІйолча оператора, **М. А. Стельмаха** — Киеверча писатела, **П. Т. Пименова** — ВЦСПС секретара.

Цу массане а хьанхайкадир СССР-ен ФРГ-нен юкъерча договора ратификаци ира тІехьа эшаш хилар.

Цул тІехьагІа къамаьл дир **М. А. Суслова**.

Вай, аьлар цо, лаадагІад Советски Социалистически Республикай Союзан Германе Федеративни Республиканен юкъерча договора хьакъехьа СССР кхыча мехкашцарча гІуллакхий министра А. А. Громыкос баьча хоамага, СССР Лакхехьарча Совета Союзе Советен Къамий Советен кхыча мехкашцарча гІулакхашта йолча комиссей членаша дьуча къамаьлашка.

Къамаьлаш даьча депутаташа нийса белгалдоахар СССР-ен ФРГ-енен юкъерча договора 1970 шера 12 августа кулгаш яздар укх тІеххьарча шерашке дунен халкъашта юкъерча лоархІамегІвча событех цаІ хилар.

Цу договора лоархІам эггара хьалха сенах латт аьлча, из латт СССР-ен ФРГ-ен халкъий санна, иштта кхыча европейски халкъий а машари кхерамзлен ІалашЪяра йоаккхо еш из хилара.

Советски оагІоно договора кулг яздаро тешал ду тайп-тайпара строеш йола пачхьалкхенаш машаре яхара ленински принцип, советски арахьарча политика керттерча лардех цаІ йола принцип Советски Союзо лоаргагІа на йоалийташ чакхйоахаш хилар.

Цудухьа да вай дуцаш дола договор укхаза къамаьлаш даьча кхыча мехкашцарча гІулакхашта йолча комиссей берригача членаша къоабалдеш хилар.

Цунна цхьана депутатий къамаьлашка, договор дара раьза хилара нийсса, хьанхайкадир цу договора ратификаци ира тоннахьа ФРГ-е дискуссеш еш хиларца дувзаденна еш йола йоаккхо а.

Цу тайпара йоаккхо геттара дикка кхетаеш я. Лоаццача исторически юкъагІа германски империализмо хьоабаь, халкъашта боарам болцаш доккхий зуламаш, сагатонаш тІакхоачаь дунен шин тІом лайнаб аламлено. Европа цІийла керчаьй гитлеровски полчишара. Вай ерригача континентах концентрационни лагера е лаьрхІа бар уж. Вайна массанена а дика хоашн хагадоагІаш ма хиллара, эттара тІехьагІа хинначa тІом тІа къаьстта йоккхий жертваш яьй советски халкъо. Миллионаш а миллионаш а болча советски наха, кхыча халкъий вокалаша шоай вахар дІаделар фашизмана дуьхьала лоаттабеча къовсаме. Вай безам бац цу тайпара хІама кхы цІаькха юха хилийта. ХІаьта дунен хІалакдергдола хІанзара герз юкъе а доаккхаш хиннача кердача тІемо боарам болаш йоккхий халонаш тІакхоачаергьяр халкъашта.

ТІом чакхбьаннача тІехьагІарча шерашка, нагахьа санна ФРГ-цара вай гІулакхаш дегІадахкара хьакъехьа дийцича, иштта кхы цхьанха бахьан лац вайна латтийна дагІа. Истори уроких йоаргІаш йола выводаш ца ховаш хиннача ФРГ доал деча гІозараша тІема итогашта ревизи ира авантюристически политика, реваншизман милитаризман политика, Советски Союзан Европерча кхыча социалистически мехкийна хьакъехьа моастагІале йола политика лелаяьй.

Дукха ха йоаццаш дІаладача цу дерригача хІамаьх, шоана йоадеш, вайгара дІадех Германе Федеративни Республиканерча гІулакхашка дикагІа моллагІа гІа бокьоаца уйла а яь бокккынлага, хила доттагІча тайпара лорадуша фен хулта.

КПСС Центральни Комитетой Советски правительствай чІоагІа уйла тІа а ахийтай, хІанз а ухийа ФРГ-ерча хьаль, цун доалдеча гІозарий политикана, хадданза цу мехкарча политически низамий соотношени хьоллилы. Укх тІеххьарча шерашка дегІахкара нача хиалхьо хьахьахь, канцлер В. Брандт керте латтача ФРГ пра-

(Чакхдоалар 2-чу оагІо тІа).

СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗАН ТУРЕЦКИ РЕСПУБЛИКАНЕН ЮКЪЕРЧА ДИКАЧА ЛОАЛАХОЙ ГІУЛАКХИЙ ПРИНЦИПИЙ ХЬАКЪЕХЬАРА ДЕКЛАРАЦИ

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорнин Турецки Республика Президента Джевдет Сунаен, шинна а мехка юкъерча гІуллакхашта В. И. Ленинен К. Ататюркен юкъейнхьеча машара, доттагІала, дикача лоалахой традицешка хьежжа,

шин мехка юкъера гІуллакхаш ООН Уставо лерлІоашкин цун принципашкех дьахлоаттадаро дерригача дунен тІарча машара гІуллакха юкъе лоархІаме дакъа лоацаш хиларах дог тийша а бе лаш,

шинна а мехка юкъера гІуллакхаш вІашин гаргадахар царна юкъера, Европера, дерригача дунен тІара машар чІоагІбарен цхьана леладу гІулакхаш дегІадоаладарен хьаштане ма кхеара хилар а ловохІаш,

бокъонца вІашин тешам боларе дерда тІа латта дикача лоалахой гІулакхаши цхьана леладу гІулакхаши дегІакхуьлара уйла дег чу а болаш,

шоай мехкашца вахара хьал тоадалар, чІоагІдалар, прогресс хилар доалга дикача лоалахой гІулакхаш дегІадоаладара моастал деш йола фактор хиларах шоаш дог тийша болга дІа а кхайкадеш,

машарен дунен халкъашта юкъера кхерамзле чІоагІъярен гІулакха шоеш тІехьа хилар аьлд а лоацаш,

ер деклараци хьалхагІа оагІонех хІаране тІайнача декхарех кхоалагІча мехкашцарчех дунен халкъашта юкъерча организацешкарчех гІулакхашка дилалча цхьанна тайпара хьоккалуш ца хилари моллагІча кхыча пачхьалкхенна дуьхьалъерзаь ца хилари белгал а доаккхаш,

дІакхайкаду, шоай шин оагІо рахьарчех дунен халкъашта юкъерчех гІулакхашка шинна а мехко укх принципашца хьалхе лелаергхилар:

1. Шинна а мехка юкъера гІулакхаш дегІаухаргда В. И. Ленинен К. Ататюркен юкъейнча машара, доттагІала, дикача лоалахой традицешка хьежжа;

2. Паччахьалкхений суверенитетен цхьатарра бокъонаш хилар сий дергда;

3. Паччахьалкхений территорей бІарччален доазонашта тІеккуьйла йиш ца хиларен сий дергда;

4. Паччахьалкхений чуора гІулакхашта юкъе гІертаргдац;

5. Шин политически, социальни, экономически, культурни система хьахаржарен дегІакхуьларен йола хІара мехкагара дІаякха йиш йоахача бокъон сий дергда;

6. Юкъе боаккхаргбац е ишта е кхы шиерам а, хІаьта иштта шоай территори дІалургьйц кхычча паччахьалкхенашта дуьхьала агресси тийшача балха гІулакхаш леладара;

7. Сий дергда договорашкарен дунен халкъашта юкъерча права хьича источникашкарен хьадоагІача декхарий;

8. Дунен халкъашта юкъера къовсаме дола гІулакхаш машаре кхыкъаца къестадергда.

Анкара, 1972 шу, 17 апрель.

Кхашкара рейд

ЯЬССА ФАТА ЕТТАРАХ...

БІАЬСТИ гаргагІертача хана «Октябра 40 шу» яхача совхоза кулгалхоша, специалисташа собранешка, совещанешка дийцачунга ладийгІача укхазарчул дикагІа гота балхашта кийчо яь цхьа боахам хила йиш йолаш бацар ерригача Наьсарен районе. Дукха ха я: «Долла хІама кийча да тха бІаьстанна балхаш дІадоладара», — яхаш уж багІа.

ЛийрхІача тайпара дикача кийчонца, вІдешача хьинарца дІайолаьр хургьа укхаза къахьегама бІаьстig, аьнна хетар тхона цига долхаш. Хийша гота балхаш де мегаргдолаш йола на дІайолаеннай укхаза 26 марта деиз. ХІаьта юкъ-юкъе кІезига дозаг дуллаш а догІа тІадам божаш а кхашка болх бе йиш йоацаш кхо-диъ зимара а лекадац цу юкъа.

Вешта аьлча, тхо цига хиннача 12-ча апреле шоай аканза мел лясса лаьтта яьха, дерригача кІи тІа, зиба тІа мажхаш даьха, хІаьта хьалха юа культураш дІайийна а баьнна, кхыдола балхаш деш хила езаш яр совхоз бокъонашка, уттаьйча планашка, хІаьта хьалхашка оттадаьча лакхача декхарашка диллача.

Из сурт бІаргагора дийзадар тхона. Бакъда довнаар. Йоккха юкъ я кийчо яьй оаха, яхаш совхоза кулгалхоша дийцача хабараштен хІанз кхашкарча гІулакхаштен юкъе. ХІанаьа мара укхаза бІаьстанга кийчо е дІа на болабелча санна сурт дар дІа мел дахача тхона духхьалъйиттар.

— «Мала Іехаве гІийртаб-хьогІ совхоза кулгалхой?» их оаха дагахьа. ХІанз шоаш долчч тайпара тІа ца тохаш тІера ца лоаккхаш тхоашта дийнача тайпара из сурт дІахьдкха хьожаргда тхо.

...Долакх-юртарча отделене №1 йола бригада. Новкъа оаха тІахоаваьча цигарча учетчика Кусиев Салмана шоай бригада хоача тайпара духьалъоттае гІерт тхона. Порядок я укхаза, болх кхехк, цо кхачунга ладийгІача. ХІаьта стана гарга гІертача сецао Салман тхона из «хоал» тхоашта бІаргагургйолга а хайна.

ДТ-75 яха ши трактор латт культстане хоа. Царех цхьанне хьалхашкаоа еррига «бат» Іоийцай. Бригадир Горокоев Ахьмад воал из тоаеш шийх цхьа новкъост а теха. Радиатор хьаьъух, из хувлаш доахх тхо, — йоах Ахьмада.

— ТІакха дІа шоллагІьар фу дешар латт укх дІайхача хозача дийнахь? Балхаш чакхдаьнна, де хІама доацаш я из?

— Хьаде хІама-м шортта ма дор, цу тІа болх хьабе саг воаца мара, — йоах цар, — хІаьта а иштта латтаргьац из-м. Курсаш а яьха бераш да укхаза болх бе доагІаргдолаш царга хьежаш латт из.

ДІатІахьежача цхьа геттара тиша из йолаидаь ремонте хиккайнйтеш ер, — аьнна хьежар тхо цунга. Хиннай ремонте, Бакъда, саг тешаргвац из мастерскешкара иштта арайккхай аьлча. НаІараш Іоожха а енна яда, хьалхашкара цхьа бІалт бехаб, цаІ прибор ялдац кабина чу. Сидени ардахх ме чІоагІа я. Цхьа фара ялдац хьалхашка а тІехьашка а.

Иштта я курсанташка хьежаш латта трактор. Тамаш я-кх цар безам дукха цунна тІабоде, цар цуна совхоза дукха пайда бойя.

Болх вІаштІехьбаккхарга хьежжа мара дІайодац «гота» а. 12—13 дийнахьа боаь беш макха баккхарах совгІа лаьтташта Іунал дара даь дукха хІама даь. Цу юкъе къарс-къип яхьи 37 гектара тІа лицерна дІайчйнар шин агрегатаца. ДІахо малагІа культура, кича мел а еза а хоаш сагвацар бригаде. Учетчика лакхехьал а хьежаш цІераш-м йоахар цхьадолча балхий а цифрай а, цудухьа дукха тешаме хетацар тхона уж. Балха график, технологически карташ оаха хьоаличча шоайла бІарахьежар механизатораш «хьаяния хоп из», яхаш, санна. Цхьаннахьа кабинеташка хила тарлора уж, бакъда укхаза, тхо хиннача кхыча бригадашка цу хьакъехьа дола документ тхона довзаар. Дагара хаьттача, техкача макла боаккхача, лаьтта оахача, культиваци еча ший мел норма а ховш механизатор нийсвалазар тхона. ХІаьта из ха чІоагІа ловш а бац уж. ШоллагІча отделенерча кхоалагІча бригада механизатора Галиев Беслана хьахайтар шоай хІанз хьабеча балхах механизаторий мел дог лаз а, хІаьта шоашта дІадоагІача а де дезачоа уж мел духтІабовла ловш ба а.

Дийнахьа яйса мел болх бу, норма кхоачашъю, хац сона. Цу хьакъехьа загавала юртбоахама управлене гІорглар со хІанз ха яларе.

Нагахьа санна агрегат, трактор ехача из сидха тоаяра, аттехьна кашр а ни кхашка гуш. Эшшача тІакхача езаш йола уж машенаш гуш яц. ТІехьагІа гучадаьлар совхозе «техничка» хІанз а тоаяь ца яьннита. Цуя совгІа дукха тракториста, тІехьоза техника тоаяь а тоаязза а яраьйнай.

Культиваторнаш тІехьа а тайса шинъ агрегат йоаь кхай тІа гІоала. Хьеж тхо цар беча балхага. Цхьаннена тІехьа оасар дусаш, лаьтта ца хьоадеш шерра муй буса, шоллагІчча тІехьа макхя из боаккхаш лаьтта дус. Сонайир оаха! агрегаташ. Цхьан культиватора юкъе цела хьинйкхаб. Из дІачІоагІбе фенг яц тракториста. Цела регулировани яиза а кхьойола культиваторош а.

Долакх-юртарча отделене кхашка нийсделар тхо цІенха а. БІарга кхоачча уллача ІаьржaчA кхай тІа цхьа сецина тІехьа а йолаш мискo «Беларусь» йоалл.

— Шинъ яр ераш, йоах цига нийсвеннача отделене агронома Яндиев Халата. ЦаІ еха сецна латт. Из тоаве запасной оаткалаш яц.

Иштта да хьалха юа культураш дІаювчара къахьегама гІулакхаш. Шин бІаь гектар доача лаьтта е езаш йолча эггара хьалха юаа культура 46 гектар люцерни 20 гектар кении мара дІабийнабацар 12 апреле. Ворх-бархІ дийнахь укхазе баь болх бар из.

— Кея ше цхьаь хІана бух оаш, горохаца вІашагІа юбаь буургба хьиь хІаьзаь ма бий из? — хетт оаха агрономага.

— Горох хІаназа мара ехаяи тхона...

Хьажал гІулакхага! ДІее мел езача культурай фу кийча а дац, хІаьта хьалхарча классага дІа а кхачийтад яхаш укхаза дуцар мел да я, хІанз гуш дар фу сурт да?

—20 гектар кен дІабийнаб оаха горох ца тохаш, йоахар дІахо Халата, — хІанз мах боала уж вІашагІьеш. ХІанзарчоа люцерна дакарга оаха, тІаккха из «смесь» юргья.

- Люцерназ а хьалхагІа е еза «смесь» дІа ца юаш хьаьа йолайи латт

Хьажкіаш... Дуццача кепе йоккха эргале хила езаш я уж кхееча укх шера. Кхана дукхагІа дІадоаш цар лаьтта — 3560 гектар. Бакъда, гІулакхашка диллача... Цхьа мессал доаладергда оаха.

...Гелисханов Юсапа звено Иза цунцара новкъост Рябов Анатолийн шин агрегатаца культивации еш бояж цхьаь кхай тІа. Уж болча дІадахалехьа цар социалистически декхараш тІадолча кьакатинка хьежадар тхо. Цар тІа дІаяздаь да: «Юсапа звено 300 гектара тІа ялата а силоса а лаьрдІа хьажкІаш кхеергья, денна йош — гектара тІа 35 центнер фуаьъяька хьажкІаш кхеергья, аьнна да».

— Дика кийчду Іа-м хьажкІаш дІее еза хьай лаьтта, — ца оаха Юсапага, дІатІадоллахаше а.

— Са дац ер-м йоах, — звеньевойс. Соьгара дІадаьккхад ер.

— ХІана даьккхад?

БІаьсти йоаллаше а ер кийчо маклаш даха, хІаьта кхыдола Іуна де волавеннавер со ер сайна хьаденна доландаь. Культиваца а со волавеннача хенах управлене ва а вепа: ер лаьтта генараш дІаде кхыча звенона дІалу, хІаьта хьона Іоа юрта йистера лургда,— аьлар соьга, яхаш дувц Юсапа. — ХІанз хІаваха беза са укхазара.

— Мел хьажкІаш кхее дош деннад Іа?

— ДІалуш дола хьажкІий фу малагІа да ца хайча ала йиц мичай из, тайп-тайпара ма хулий цар хьувкъам..

ХьажкІаш хІее еза ши ди диса ха яр из хьамаьа дуцаш тха хиннар.

Юсап лелкъва. ХІаьта а халахет цунна ше иштта мара геркна ца вем. шийх доккхал ца деш. Сий а деш цунна эшар, дагардар фуд а хьожаш лелаве веза саг вар Юсап цунна хьалхашка оттаьча декхарашка диллача.

Эггара бІазагІа боле хьаршеймеханизаторий чуоза кийчъенна хиннаш укхаза дукхагІа йола культстанеш. Цига дІайоаьийтара эшаш йола приемникаш, шашкаш, шахматаш хІанзчуа тІехьагІа эша езаш яр. Гойтаре агитаце средстваш дІахахаьа йолаьйар, помещанеш бокъонца кийчъяьь ьаннацар.

Иштта кхоачамбоацараш нийслу укх чІоагІа бехктоххамерча дешонкаТІой-юртарчен Долакх-юртарчен кхашка. Дика кийчъяьй яхаш хьалха укхаза йийттар яьсса фата хиннай. ХІаьта хІанз а тІехьадац гІулакхаш тоаде. Оаш лакхе деза.

Рейдана бригада членаш:
А. ТЕРКАКИЕВ, района халкъа тІахьожама комитета председатель,
М. МАЗИЕВ, «Грозненский рабочий» газета собкорр.,
М. ЗАНГИЕВ, тха собкорр.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЮЗА СОВЕТЕИ КЪАМИЙ СОВЕТЕИ КХЫЧА МЕХКАШЦАРЧА ГIУЛАКХАШТА ЙОЛЧА КОМИССЕЙ ЦХЬАНА ХИННА ЗАСЕДАНИ

(Чекхдаллар. Долалур 1-ча оагIо тIе).

…нительства Европерча кхьала мах бара гIулакхна реализм гайта а «шийлача тIемах» юхедисарин дIадаха доьча шоай мехка бахача дукхагIа болча хаха кетарах шийн арахьарча политике теркалдаш е хилар. Договора кулс а вадаь ФРГ правительства хьахьехаха вай шин мехка юкъера отношени тоаяра гIулакхна юкъе свина, иштта Европера кхохкам кIаьдбелга вIаштIехьдоаккхача а шийгара дагъа дола ше кийча хилар.

Бакъдар аьлча, из дола хIама иштта дар аьнна вай лиддац Советски Союзашарен кхыча социалистически мехкашцарен цхьана леладу гIулакхашта дикача леладахой гIулакхаша вIаштIехьдаларна тIагIортта воакхарле е гIерташ, хIана ачIар лехарахи доаздаш хушарахи йолча яьссачь уйлашца дахаш, дIаьххача хана машар оттабарга, Европе тешаме кхерамалех система хьаирга бодача новкъа гIолла, боаккхача молагIча гIаийа обструкци уттаеш долча Германе Федеративни Республикерча низаша леладу гIулакхаш а.

Уж дерригa хьалаш бокъонца шоаш ма дарра теркал а даь ФРГ правительствано договор де лаьрхIар Советски правительства. Вай теш дешашак тIемеи низад машара низаш торгхиларах. Вай догдох, договора ратификаци ергхиларга, СССР Лакхехьарча Совета Президиумох ФРГ парламентох цуьна ратификаци яьчул тIехьагIа шиъ а мехио доарагIа ца доалийташ ца чекхдоахаргхиларген шеко йоацаш кхоачашдергхиларген.

Договора лоархIам мах бе вертвоацаш боккха ба Советски Союзан ФРГ-енен юкъера гIуллакхаш дегIахувлара. Вай сийна е пачхьалкхенна цхьатарра гIойле йолаш ца договор, вай мехкашкарча халкъий хьашташа, церна юкъерча машарен массе оагIорахьара цхьана леладача гIулакхийн хьашташа бокъонца ма яххара да ца. МолагIа а кхаь шера йолаш вай дукхьа цхьаккха корта боацаш йола ловгоги делаеш ва.

Гуш да, — хIаьта из кIашэ ФРГ-е дукхачар бакъдеш а да,— цу договоро вай шинна а мехкарча халкъашта пайдана а долаш торговле леладелга, цхьана леладу вIаши гIойле йолаш йола экономически Iилма - технически гIуллакхаш дегIаахувлара, культурин бувзамаш леладара дика лардйолаш хилар. Цу даькъе, вайна хетачох, пайда эвара дIахо йоцача хана цIенхаштта болх ба боагIаш йола йоккхий торонаш я.

Московски договора лоархIам, бакъдар аьлча, вай мехкашта юкъерча шин оагIорахьерча бувзамий доазонел тарьния ерабола. СССР-ан ФРГ-енен юкъера гIуллакхаш лертIадахаро шерда перспективаш хьаелл ерригача европейски континента. Реальни торо хьахул Европа деррагача прогрессивни низаша дукха ха хьалхагIа дена къовсам лоаттабеш долча лерхIарашка кхачара—чIоагIа кхерамале халийтара, общественни строяш цар иоллагIаш дае а, ерригача европейски пачхьалкхенашта юкъе дикача лоаллахой гIулакхаш оттадарах цхьана гIулакхаш леладарах.

Вай дуьнаш долча документа тIа Советски Союзаи Германе Федеративни Республикаи белгалдаьккхад, шоаш «дукен халкъашта юкъера машар хьалдамари кхохкам кIаьдбелга вIаштIехьдаккхара шоай политике шоаш лерхIаш йола лоархIаме хIама лоархIаш» а «Европера хьал лертIадоккхарам ерригача европейски пачхьалкхенашта юкъера машара гIулакхаш дегIадовладарах нойкъостал дергдолаш» а хилар.

Европе машаре кхерамалех Iалашьергйолаш доле юкъмоттигера доаш да дуней шоллагIа тIом баьхан долеш хьакхина политически территориальни реальностан бакъаь тIаьцар.

Цудухьа геттара лоархIаме да, берт вIаштIехьбоаккхаш йолча оагIонаша а шоай гIулакхаш хIаизара европейски доазонаш толхалерг ца хилар бакъдарца леладелга. Договора кхоалагIча статья тIа цар хьакхайкалаь, цхьаккхетара а цхьаккха тайпа территорен шоаш хьехаш ца хилар, дIахо йолаеа хана а шоаш уж хьехарг ца хилар, европейски ерригача пачхьалкхений территориальни бIарчал шоаш ше ма ярра хьаллоеттаергхилар. Договора тIа къастта белгалдаьккхаи Польски Халкъа Республика малхбузехьара доазув — Одер—Нейсе гIоллара гIой, хIаьта иштта Германески Демократически Республикаеней Германе Федеративни Республикаеи юкъера доазув а хувшалургдоацаш хилар.

Цунца цхьана оагIонаша шоашта леххар тIакйоаш шоаи шоай-ла леладина гIулакхашка свина, иштта европейски дуней халкъашта юкъерчен кхерамаленна дувзаденна долча дерригача дешаршка низаш е яз юкъе боакхартба аьнна хетадаларца кхераш тIа ца туса.

Кхеталеш ма дий, договора практически лоархIам бокъонца ше ма барра цуьна ратификаци яьчул тIехьагIа мара хьагучабаргда хилар. Цхьабакъда, хIаьзе а дена белгалваха йиш йолаш да вай договора кулгаш яздаьчул тIехьагIен из бахьан долаш Европе политически хьал тоадаларахи хинна лоархIаме хувцамаш.

ДIахьенхача кхоачам ба, 1970 шера декабре Польски Халкъа Республикаеи Германе Федеративни Республикаеи юкъе договор дар, дунен халкъашта юкъерча кхохкама эттара цIенхоттаргча кхуврчех на] дIабенкхара нойкъостал деш йола Малхбузехьарча Берлинах лаьца 1971 шера йиъ оагIорахьара соглашени яр. Малхбузенберлински соглашение иштта никъ хьабийллаб ГДР-ан ФРГ-енен юкъера дуьнеa лоархIаме дешаш шинна а германски пачхьалкхех цхьатаррарча бокъоний ларда тIа къовстадара а.

Лоаша аьлча, договор дааьчул тIехьагIа дIаяххача хана хьахьекхад, цуьн маIан. цу тIа оттаьв принципаш бокъонца Европе кхохкам кIаьдбелаш тайп-тайпера социальни системаш йолаш долча мехкашта юкъера дикача доадахой гIулакхаш дегIадовладарех тIайийра хьахинкача уйлано мехкара хилар. СССР-ан ФРГ-енен юкъера договор — из да шоай арахьарча политике Советски Союзо, кхыча социалистически мехкаша — Варшавски Договора юкъе дакъа лоацараша шоай политике деррагIа хьаллоацаш йола бакъахьара уйлаш дуней халкъашта юкъе тIа-тIа дукхагIа кхетаеши позитивни отклинаш йолаши хилара дола кхы шIаьккле а тешаш.

Ръаза хинна белгалдаккха йиш йолаш да, дукхача а кхаьдукхача а европейски хинна а ца Iеш долча — мехкий правительствашен халкъашен СССР-ан ФРГ-енен. ПНР-ена а ФРГ-ена а юкъера договораш хьаллоацаш хилар, хьакхайкалду царна ратификаци ергхиларга догдоаллаш шоаш хилар. Цу актах гу царна машар дIахо чIоагIбаргахьа баькха гIа.

Хоаш ма дарра, харцахьа хургдар, нагахьа свина шераш хьалхагIа дена кходжем чIоагIбеш хьадаькхача, ФРГ-ерча доазаш долча низаш шоаш лерхIараш иштта атта дутаргдар аьнна хийтача. Кхы тIа а, шоай хурдаь новкъарле е гIерт уж СССР-ан ФРГ-енен юкъерча договора ратификации яра. Церна бала бац шоай мехка бахача кхъха хьаштий. Европерча машарен цхьана леладеча гIуллакхийн кхела. Цар шоашкарв хьадагa а лаьца лелаеча аргументашца къайладихьад Европе хIана латта реальностан бакъаьь тIа ца эза, истори дегIаахар тIехьачакхаь юха лостаде гIертилга.

Договора ратификаци яра процесс хIанз политически къовсам шебенкача хьалашка лел ФРГ-е. ХIаьта из лоаттабеча юкъагIа бокъонца ше ма дарра хьагучадоах кхохкам кIаьдбара тIехьара политически низаш малагIаш да, цуьна дукхьа дараш — малагIаш да. Дукха ха йоацаш советски профсоюзий XV съезде ше къамьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара ков. Л. И. Брежнева кийса белгалдаьккхар: «Шийн къамел кхел, шийцара кхыча пачхьалкхений гIуллакхаш дукена шераш хьалхагIа белгалдергдолаш болча бехктокхамеча хоржама хьалхашка латт хIанз ФРГ. Из ба цхьана гIуллакхаш леладарен конфронтацийн юкъера, кхохкам кIаьдбаран чIоагIбаран юкъера хоржам. хIаьта бух социача кхаьчача машара политикаеи тIема политикаеи юкъера хоржам».

Бокъонца къовстам бодаш вай дезаш да СССР-ан ФРГ-енен юкъе лаьча договора ратификаци елга юкъагIдаккхар тIехье къастта во йолаш хургдар, эттара хьалхарча ергIанна ФРГ-енн шийшен цук далкъан. Германе Федеративни Республика политикаяра, тешам боаргбар Советски Союза оагIонгахьара меттел, кхыча европейски мехкашкахьара а, советско-малхбузенгермански гIуллакхаш дегIаахара беррига лелам кхерама кIал а эттабергбар, европейски континенте кхохкам кIаьдбара гIулакха, халкъий машар чIоагIбарен кхерамалени гIулакхна доакха за а дергдар. Шийн тIа хетадеш да, нагахьа свина договор чIоагI ца лой, ФРГ-ес политически тешам а боабаь, Советски Союза гарга шийн лоархIам боабергбар экономически гIулакха цIенхаштта йортмер хиларга дийлача а.

Цхьабакъда, вай дог тайна ха, машарна бола халкъий безам, цу даькъе ФРГ-ена шойна чухьа а, хьахьоккхаш долча кхетамеча низаш шоай хьадда лош аргхиларах.

Новкъостий! 1970 шера 12 августе СССР-ан ФРГ-енен юкъе даь договор Советски Союза, Европерча социалистически социалистически доацачен мехкий шерчара общественносто къобаллеш тIаийнад вай континентерча машарен кхерамалени гIулакха новкъостал деш дола документ из хиларах тарра.

Предложени ду СССР Министрий Совето хьачуденна Советски Социалистически Республикаий Союзаи Германе Федеративни Республикаеи юкъера договор къобалле а цу договора ратификаци елга СССР Лакхехьарча Совета Президиума могаде а.

Договор дийна даьккхаь СССР-ан ФРГ-енен юкъерча договори ратификаци яра хьакъехьа массаь раьжа а волаш депутаташа тIаьш СССР Лакхехьарча Совета Союза Советеи Къамий Советеи кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссей уил тайпара дакхакичи:

«СССР Лакхехьарча Совета Союза Советеи Къамий Советеи кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссешна, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо шоьна а закъмении дIача хьечуенна 1970 шера 12 августа Москва кулгаш яздаьча Советски Социалистически Республикаеи Союзаи Германе Федеративни Республикаеи юкъерча договора ратификаци яра хьакъехьара предложени 1972 шера 12-чей 17-чан апреле цхьана хиннача заседаненца йийца а йийца, из предложени къобал а ю, лакхе дийнача договора ратификаци елга СССР Лакхехьарча Совета Президиума мога а ду».

СССР Лакхехьарча Совета комиссей балха юкъе дакъа лаьцар СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссе Председателя заместителя К. Ф. Катушева, СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссе Председателя заместителя А. Ю. Снечкуса, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра, депутата А. А. Громыкос.

Комиссей заседание дар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя заместитель Ф. Л. Сергеевов, СССР Лакхехьарча Совета палатей председателаш А. П. Шитикова Я. С. Насриддиновам, СССР парламентски группа ФРГ-ерча парламентски бувзамашта йолча секце председатель депутат Л. М. Замятин.

(ТАСС).

ЖА ДАХКАШ ЛАТТ

Укх деношка дакка доладенвад Шелковской района Менжинске цIерагIча колхоза жа, Къаьстта дика къахьегаш толаш доах А. Амангельдыева бригада. Цига болх бош ба къахьегама йоккха опыт йола шайчь Т. Амангельдыев, В. Мартынова, Н. Понкратин.

МангагIа хIара бIаь жийна тIера хьахьоастабе йоаш 95 болча 105 Iаьхар хьахьоастабе социалистически денхар тIаийнад бригада.

ХIаманеьа кхоачашдулаш латт цар дош. Укх деношка лаьекIача белгалдаьккхад 273 шоао 570 Iаьхарг баьнга.

ХIара жийни, Iобаьча Iаьхарш дика гIулкх ду. ХIараиена 400 грамм концентраташ тол.

Иштта дика къахьегаш я Т. Нураниева, З. Юсаева, Е. Сайдова кулгалдеш йола бригадаш а. Дика вIаштIехьаькхай цар а жа дахкара кампани.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Менжинске цIерагIча колхоза бокххагIа йола жаIу Амангельдыев Арсланалийн саьманцих Набыгедан. Ивани Iоахарашка хьожаш ба.

М. Тимчимово тоаста, сурта.

ХЬАЛЛАЦА ДОАГIА

Коммунизма шолагIча шоашна программа кхоачашъеча хьакъехьа къахьегаш Iо регатбеша ккханхой.

Дика хьожаш аттиш а, хIаьбалча хана новаторий социалистически изъ дегIайоалаеча хьакъехьа дика зоагIаш а хIанз да «Грознефтехимзаводы» объединене болх болх.

Укхаьа цхьаккха шоашта дайдаза лелаю «Рационализацеи изобретательствам хьакъехьа дикагIйола предприяти» яха цIи кагIйола предприяти лаьккхара яхь. Яхьа итогаш ю хIара ах шу массаза доал.

Дукха ха йоацаш «Грознефтехимзаводы» объединене, ВОИР областной Совето, мехкдаьттан химически промышленноста болхлой профсоюза обкомо «Грознефтехимзаводы» объединене новаторий 1971 шера балха результатий хадданза болх бош йолча конкурса итогаш йир. Цунна юкъе дакъа доацаш хилар дукха болхлой инженерно - технически болхлой: хIара пхелагIа - алхлагIа вола сагг рационализатор ва укхаза. Производствана юкъейилла 3 эзар совгIа предложени. Цу юкъелхьарах 3 миллионаш 216 эзар сом пайда хиннаб.

Дукхача, предложенеша новкъостал дир мехкдаьтта чакхдаккхарен мехкдаьтта химен технологи эргалькха тоаяра, мехкдаьтта продукташ дакагIа хилийтара, продукцеге дIадоаар лехдара, къахьегама оссаре дааьъяра, ийш хилийтар реагенташ, доаги. Iы, электроэнерги, материалаш кхе.

350 сом хьалхара премин дьолийр А. Шерипова цIерагIча Грознески мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективана.

Рационализаторийн изобретателийн болх тоабара хадданза йоацко ю заводе. Цунах хьакхдар дика да: 1971 шера новаторша кхоаьдь 6 эзар тонн совгIа мехкдаьтта, 7 эзар килограмм дукха мах бола растворитель, дукхаь кхыйола материалаш кхраздташ.

760 эзар гарга сом кходаьд Грознески химически комбината коллективо. Укхаза кходаьд 40 тонн каустически сода, 120 тонн этилови спирт, 2 миллион киловатт-сахьат гарга электроэнергеи. Химикашта шоллагIа премий.

КхоалагIа преми хьодайир В. И. Ленина цIерагIча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода.

Предприятий шоллагIа группе 120 сом хула хьалхара премин хьалийр Центральни изобретателя ремонтни мастерской коллектива.

Цу предприятий болх беш йолча 100 сагах 56 рационализатор изобретатели ва.

Конкурса жюре белгалдаьккхар хьалхара юкъе Новогрознески мехкдаьтта чакхдоахача завода, производствани - технически контора. «Грознефтехимремонтстрой» треста коллективашца дика двеае лаьца хилар.

Изобретательствои рационализацеи дIахо а дегIайоалаеча юкъе даькъа толамаши хьинаре ба бегаха белгал а баьнна. хьожадьча ахчах персональни премеш елар комиссе директораш, рационализаце инженераш, керттерча инженераш, предприятий ВОИР совета председателаш.

Объединене цIанагIбола рационализаторашт аьрдIаб: 8016 сом пайда лур йола 14 предложени еша В. И. Ленина цIерагIча Грознески мехкдаьтта чакхдоалача завода цеха начальник Волобуев Виктор Васильевич. 18 эзар сома пайда лур йола 3 предложени юкъе а йолаш 5 предложени ешна производственно - товарни контора электро-обессоливающи установка начальник Хушиев Ильсамбе СаIид. 60 эзар сом пайда а лур 10 рационализаторски предложени юкъеяхийта Новогрознески мехкдаьтта чакхдоахача завода механик Сестинов Владимир Андреевич, 16 эзар сом гарга ахча кхоле йиш хулийташ предложени ешна цу завода цеха мастер Чахаев Хьажмурдал Лема, кхыбараш.

Рационализаторийн изобретателийн болх дика вIаштIехьбаьккхача «Грознефтехимзаводы» наькъера опыт Iомае а хьаллаца а еза республика кхыча объединенеш.

М. АЛЕКСЕЕВ, ВОИР член.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ЗНАНЕШ—ХIАРАНЕНА

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБРАЗОВАНЕ СИСТЕМЕ КЕРДАЧА ДЕШАРА ШЕРА КИЙЧО ЯРАХ

ХьагIадоегIаш доле 1972 — 1973 дешара шу лоархIамера этап дуръя КПСС ЦК «Къахьегамхой экономически образовани тоаярах» бола сацам кхоачашбара.

Цу сацам тIа лаьрхIа да: экономически школашка, кружокашка, семинарашка, коммунистически къахьегама школашка, халкъа университеташка къахьегамхой экономически образовани шерра дегIайоалаелга; халкъа боахама эшаш йолча кадрашта вузашка, техникумашка, профессионально-технически училищашка экономически кийчо яра гIулакх кхы дIахо а тоаделга, Институташка, факультеташка, балха гоазал лакхъяра йолча курсашка тайп-тайпара категорех бола болхлой экономически юхакийчбар чIоагIделга.

КПСС XXIV-ча съездо кхраш-кара хьакхарча дIадехарашка хьенжа къоастам беш да бе безача балха маIан а чулоацам а.

«ХIанз къаьстта боккха лоархIам болаш да къахьегама, боахаме доал дара, управление толашагIа доле хьисапаш Iомаделга — аьнна белгалдаьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара нох. Л. И. Брежнева СССР профессиональни союзий XV-ча съезде ше къамьл деш. — Вай балха ерригача стадиа, вай парте, дерригача советски халкъо кхоачашду деррига практически гIуллакхаш леладара лоархIамера цхьа дард, а хинна дIаотта деза из».

ХIара болхлочун квалификаци хилакха яргбола оагIув, дукхача наха кхетам балара, пхелагIа пятилетка толаме кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча шолсане цар хьинар лакхдара лоархIамера лостам дерхI КПСС ЦК-с уж экономически кийчбелгах. Iилмаш-технически революце, социалистически боалам динамично дегIаухачен цун боарамир Iалашмате лакхденначен хьалашка общественни производства эффективность лакхъяра лоархIамерчарех цхьа фактор а хинна дIаэттад экономически знанеш практике царех пайда эца хара. Цудухьа дIадахача шерий опыт юха хьажбелга а доалаш, ца болх кердача тайпара тоабар да дувцар.

ХIанз къаьстта боккха лоархIам болаш да нуагалду кадраш халкъа боахама специалисташ марксистско - ленински экономически теори парте экономически политикаи а хьалха латтача Iилмаш производствана доаллара практикаи а, кхетам толара балха а дальчь лакхарча, боаране знанеш йолаш хулга Iалашдар. Дикка лакхлу болхлой, гIулакхерча наькха, колхозхой знанешкара хьадехараш.

Экономически дешар вIаштIехьдаккхар а цуш чулоацам а тоаделга цхьан тардолийташ леладе деза предприятешка а доакъош, ца а лелабеш бола экономически болх тоабарца, производствана доал дара дукха къахьегамхой юкъеозарна, организованность, дисциплина, гIулакхах кийовлаш хилар, бехктокхам, яхараш свина дола гIулакхаш хIараене Iомадарца.

КПСС XXIV съезд йиначa хана дена хьайоагIача юкъагIа экономически дешар вIаштIехьдаккхара даькъе дукха балхаш дьяд партайни, профсоюзни, комсомольски, пачхьалкхен, боахама органаша. Бокъонца ларде а йолаш къахьегамхой экономически образоване йола перспективни планаш оттаьй Москва, Ленинграда, Украина, Белоруссе, Казахстана, Челябински, Воронежски, иштта кхыча а республикай, крайи, областий дукхача предприятешка Свердловски областе цу тайпара планаш ерригача предприятешка оттаьй, хIаьта вIашагIтеха планаш — городашка, районашка, иштта областе а. Цхьанна йолча КПСС обкомашка, райкомашка, союзни республикай компартей Центральни Комитеташка, министерствашка, ведомствашка балхаш де йолеенай экономически образоване йола советаш. Терхальe йоагIаш а методически центрай хьисапе шоай болх лелабеш йолча экономически кабинетий опыт а. Къахьегамхой экономически образовани тоаяра дьякъера дехараш дувцаш пленумаш дьй КПСС Московски Новосибирски обкомаша. Партайни органашка а министерствашкен ведомствашкен а дIахьийтад 1972 — 1973 дешара шера экономически дешара системе кийчо яра хьакъехьара рекомендацеш, кепатеха араьхай типови дешара планаш. Из беррига болх миштa лел доваийташ йола материалаш а, хаттарашта дола жоаш а, методически консультацеш а хадданза араяьа «Экономически газета» тIа.

Цхьабакъда, хIанзарчоа цхьанца йолча моттигашка эшача тайпара йоакхо еш леладац къахьегамхой экономически образоване гIулакх. Перспективни планаш оттаяра, дешара формаш къоастаяра экономически школашта кулгалдара кадраш а хьехархой а харжарен кийчбарен болх сабаре делабу. Наха коммунистически кхетам балара хьакъехьарча цу лоархIамерча лостамгара парте дIадехача кердеча гIулакхий лоархIам а ца беш, дукхача моттигашка экономически образоване дешаш къаьхарча тайпера леладу партийни, боахама, профсоюзни болхлоша.

Кердача дешара шера кийчо яра эттара бехктохкамера ха хьаэттай. Къахьегамхошта юкъе дукха а кхетама болх лелабе беза районий, городий, областий, крайи, боахама доакъой масштабе экономически дешар вIаштIехьдаккха деза хIара къахьегама коллективе.

Къахьегамхой укх категорешта лаьрхIа йолча типови дешара планашкен программашкен хьежжа дIахьорга экономически дешар хьехалга:

министерствай ведомствай кулгалду болхлой;

предприятий, объединений директораши цар заместителаши;

колхозий председателаш, совхозий директораш, боахамий керттера специалисташ;

промышленноста а кхыча доакъой а цехий, отделий начальникаш, мастераш, специалисташ;

управлене юкъерча звено кулгалхойи колхозийи совхозийи специалисташи;

болхлойи колхозхойи.

Воахама доакъой башхалонашка хьежжа, министерствашен ведомствашен, тоха дезар тIатохаш, нийсъю типови планаши программаши. Типови ярашка хьежжа нийсъю балха гоазал лакхъярех дукхача наха юкъерча экономически пропаганда формайи системе болх бу программаи а.

Дешара планашта юкъе йоагIа лекцешта, семинарашта, практически заданеш кхоачашъяра, рефераташта, курсови балхашта а, итогови занятешен зачеташен а лаьрхIа йола ха. Балхах мукъа йолча хана дешаш хилча, эгара дикагIа лаьрхIа хьанийцад шин шера дешаята. Балха гоазал лакхъяра системе министерствашен ведомствашен йиш а экономически образоване юхьа доацагIа ха оттае, цхьабакъда, из деш хилча занятешна доаийта сахьаташ дукхагIа долаши занятеш наст-настагIа еши вIаштIехьдаккха деза ца.

Экономически курсий ха дагадоххарагIа лоацъе а хIаьта кадраш Iомаяра гIулакх тIагIоллех форманеи деладе а йиш яц. Цунах хетта новкъа ца хилча дала, масала, управлене юкъерча звеной болхлошта лаьрхIа цхьанна йолча предприятешка «Экономикаи производства управлени лардаш» яха курс вIашагIйоллая гIертелга. Балха гоазал лакхъяра йолча кхаь бетта курсашка болх бешшехьа а 90 сахьата деша лерхIаш курс я да.

Экономически дешаре мегийта йиш йолаш дац сукулбелга, дешаш бараш дукхагIа килийтара тIехьа а даьнна, дешар ше ледаргIа хулийтилга. Чулаьцача наькха, хьаьча школайн семинарийн дукхал а доацаш, экономически кийчо яра дакал, шоаш Iомадаьчох практике болхлошта пайда эца хар да министерствашка, ведомствашка, предприятешка, учрежденешка, партийни, профсоюзни, комсомольски, иштта кхы йолча общественни организацешка «Къахьегамхой экономически образовани тоаярах» бола КПСС ЦК сацам кхочаш иштта бу къовстадеча хана керттера лархIа дезар.

Дукхача предприятешка, цхьацца йолча районни, городской, областной партийни организацешка дешара шера еча кийчов леламо хьахьокх экономически дешара юкъеоза мегаргхилар: предприятей, колхозий, совхозий кулгалхой: производства управлене юкъерча звеной кулгалхойи специалисташи — 30 — 40 процент; болхлойи колхозхойи — 15 — 20 процент.

ХIанз занятешка еча кийчоя эгара керттера проблема я кхарош нийсъяра экономически школай кулгалхоштея хьехархоштея хьехалга вIаштIехьдаккхара. Цу кадраш цар-квалификацех тайшца да эгара хьалхарча аргIанна гIулакх дика чекхдалга. Геттара лоархIаме да ха дIа ца йохийташ, ерригача къахьегама коллективашка боахама доакъой, районий, городий, областий, республикай масштаба уж кадраш мел эшаргья, йолаш ераш мел я, цар кийчо миштай къоастаделга.

Пропагандисташ оттабеча хана теркалде деза экономически службай болхлоех, вузийн техникумийн хьехархоех, Iилма-тохкама институтий болхлоех. Экономически оагIонга диллача эттара дикагIа хоаш йолча инженерно - технически кадрех уж хулийтилга. Кхоибеш а хьисапаца а де дезаш гIулакх да специалистех - экономистех пайда эцилга, уж мамогга мукъазбаха беза тIадехкача кхыча гIулакхех, экономически пропаганда лелаяра тIаберзабе беза цар беррига ниц.

Опыто хьахьокх боллошта лаьрхIа йолча экономически школай кулгалхой кийчбелга юкъарча доацаш йоккхийча предприятешкен объединенешкен де йиш йолаш хилар. Цунна теша ду С. М. Кирова цIерагIча Харьковски турбинни заводе хьаьккхино. Укхаза парткома заседание къастадир пропагандисташ хургбараш малаш ба. ТIаккха хьайир хIараненна 60 сахьат юкъе а воагIаш йола шиъ дешара группа. Занятеш дIакхухь предприятей кулгалхошей керттерча специалисташен, городерча Iилмахоша-экономисташа. Дукха йоккха йоацача предприятешта, колхозашта, совхозашта лаьрхIа бола пропагандисташ кийчбелга городий, районни (зональни) курсашкия дикха кийсагIа хургда.

Юкъерча звеной болхлоштен халкъа боахама специалисташтен лаьрхIа йолча экономически школайн семинарийн кулгалхой Iомабелга дика вIаштIехьдаккхав йиш я лакхерча дешара заведенешкарча курсашка. Киевски областе, масала, цу тайпара курсаш март бетта болх бе йоалелар вархI вуза. Цу гIулакхна иштта пайда эца беза балха гоазал лакхъяра йолча институтех факультетех. Масала, тIиплошъяра, наькъий, коммунальни машиностроене Министерствас отраслеви институте дешараш цу доалаучa хана гара 500 совгIа хьехархо кийчча лаьрхIад экономически образоване системена. Цу тайпара торонаш я кхыча союзни а союзно-республикански а министерствашка а. Белоруссе республикански министерствашта вузай новкъосталца предприятий экономически школай кулгалхошна шера шерте дIахьоргаь йиъ-йиъ семинар.

Дешара цу доалаймаьча пропагандисташ а, курсашка, школашка, семинарашка дешаш бараш а Iаламбе беза дешара а гойтара а пособешка, царга шоай хаиначьа дIахайта деза экономически дешар лакхъяра партей правительства решенеш кхоачашъелга, пхелагIа шера планай заданеш кхоачашъелга, къахьегама коллективай а боахама доакъой а экономически вахара гIулакхаш иштта дел. Iилмаш-технически информаце системех пайда а эцаш, боахама доакъой бешхалонаш а толашагIа йолча опыта каралгIахьинараш а гойташ йола библиотечкаш, информационни материалаш ара а йоахаш цу даькъе дукха хIама де йиш я министерствашкен ведомствашкен. Авторски коллективаш а политически литература арахецаш йолча «Экономика», «Мысль» яхача издательствай болхлой а дехкар да экономически образоване системана лаьрхIа дола книжкаш шайн дешкахьа а тетрара дика а арадоахилга.

Дешара кердача шера кийчо яра хьинаре дакъа дала доагIа юкъаэкономически а отраслеви а журналаша, центральни республикански, областий газеташа, радиос, телевидене. Цар хан-ханнехьа ара яха еза экономически школай кулгалхошта, экономически образоване тайп-тайпарча формий дешаш бараш юкъ къостало йола материалаш.

Экономически образоване системе кердача дешара шерагIа кийчо яра йолча рекомендацеш тIа къоастаяь а коммунистий марксистско - ленински образоване цхьаненальний политически дешарца йолча цун бувзама керттера принципаш. Миллионаш болча дешаш бараш кхы хIанз а хьалкъоаларгьа КПСС истори, философи, Iилман коммунизма, КПСС экономически политика лардий, политически экономе, иштта кхыча дисциплинай дакъера шоай знанеш. Iомаеш йола дисциплинаш юкъагIа ерта а е цар бахам чухнахье бейа а йоргбац. Цунца цхьана партийни образоване системе экономически дешаш Iомадала таргадда дола экономически дешара типови программашта.

Масала, юхьанцарча политшколашка экономически знанеш ларднш Iомаелга дIаьхош да шиш шера йолча экономически школай программах. Марксизма - ленинизма школашка политически экономи а Iилман коммунизма лардаш Iомаелга чакхдаьнначул тIехьагIа Iомасага вIашагIйоаш йийш я «Экономически знанеш лардаш» яхача курсах йола занятеш, хIаьта управлене юкъерча звеной кулгалхошта — «Экономикаи производствани доалларен лардаш» яхача курсах йола занятеш. Марксистско - ленински образоване лакхарча звенерча тематикаи нийсъю экономически проблемай хьакъехьарча теоретически семинарий а, марксизма - ленинизма университетий экономически курсий а, партийно-боахама активай районни школай а экономически образоване система дешара планашкен программашкен хьежжа.

Иштта дикаа кердонка хулйиадаши тIатохараш ду экономически знанеш лакхъяра, толашагIа йола опыт Iоаяра, къахьегамхошта кхетам балара лоархIамера форма а хинна дIахо дегIайоагIаш йолча коммунистически къахьегама школай программашта а.

Кадрай а дукхача къахьегамхой а экономически образовани Iалашъяра даькъера пачхьалкхен, боахама, партийни, профсоюзни органий общественни организацей функцеш хьадда къоастам а беш белгалъяьй КПСС ЦК сацам тIа. Цу образованена планаш уттаелга а, из гIулакх вIаштIехьдоаккхилга а, дешара юкъе чIоагIъелга а тIахьалах министерствашкен ведомствашкен, предприятешкен, колхозий учреждений кулгалхошта. Къахьегамхой экономически дешара йиш кулга доаттаелга тIахьалах партийни комитеташ, цар отраслеви, идеологически отделашта. Предприятей администрацеша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай хIама вIашагIтоаярах, цар новкъа дер вIаши бувзам болаш харах тайша хургда, дукхача наха экономически образоване гIулакх толаме чакхдалга.

Занятеш дIайолаяле дукха ха йисаяц. Экономически образоване системе кердача 1972—1973 дешара шера бокъонца кийчо елга, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра дукха лоаттабеча къовсаме наьха творчески хьинар дIадаре берзат доала никь из кхарах тарра, цунах дукхагIа пайда эцилга да хIанз де дезар.

(1972 шера 14-ча апреле арадаьнна «Правда» кхо газет).

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI, 20 апрель, 1972 шу.

ЦХЬАНА ЯЬ СОВЕТСКО-ТУРЕЦКИ КОММЮНИКЕ

Туьрецки Республика Президента Джевдет Сунай вийха ваха 1972 шера 11 апрелера 17 апреле кхаччалца официальни визитаца Турце вахнера СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный.

Н. В. Подгорнеен Джевдет Сунайнен юкъе хиллача переговорийн хьакъехьа цхьана яьча коммюнике тIа, белгала яьлча, йоаз, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателей Турецки Республика Президентей раьза хилла белгалдаьккхар дикача доалавой буьнамаш В. И. Лениней К. Ататюркей юкъейоалаяьча традицешка хьежжа, шоай мукъагIа хилара, территорей бIаргаьчаьда, къаман суверенитета, цхьатаррйолча боккъонийн, чучча гIулакхашта юкъе ца гIертара ларда тIа яьтта болчеш позитивни тайпара дегIаухаш хилар, бакъдир Советски Союзан Турценен юкъера гIулакхаш тайп-тайпарча ловкъошка дIаво дегIахкулар дулле кхы тIа а къаехьа лаврхIа шоаш хилар.

ОагIонаша раьза хилла белгалдаьккхар, шоай экономически торговли гIулакхаш шийна а шек ка хетарашкен хьашташкен хьежжа толаме дегIаухаш хилар.

Цар бакъдир, 1967 шера 25 марта правительствашта юкъе яьча соглашене доазонех чухье хиннача прогрессо сернокислотний межгаьтта чаккхдовлен заводаши дахйи-фачтаний IоюкъаIн ю заводи 1972 шера эксплуатаце дIеяла йиш хулийтаргхилар. Алюминиеви заводи лаьца аьлча, таиноза кьаьра дакъе из эксплуатаце дIалла лаьрхIад 1973 шера. ОагIонаша белгалдаьккхар цу промышленни объекташа Турце экономикален советско-турецки экономически гIулакхаштен юкъе доаца дакъа доаржаме хилар. Цул совгIа, принципе цар барт бIаштIехьбаьннаб хIанз хьалъеш латта металлургически завод дIаэо йолаче хаца шуй ина шера 4 миллион тонн болат доаладергдолаш алсамбаьккхара торо терхал а еш, хIанз хьалъеш латта металлургически завод шера 2 миллион тонн болат доаладергдолаш шеръеча цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа.

Дуьнен халкъашта юкъерча проблемашта дагабуьлача хана, йоаз дIахо коммюнике тIа, оагIонаша бакъдир дуьнен халкъашта юкъерча дукхача актуальни проблемех хетараш цхьатара хилар. Советски Союзен Турцен бакъдир кхоккам кIаьдбар, машар чIоагIбаь, цхьана леладу дуьнен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIахкувлар дулья къалъега безам бодаш шоаш хилар.

Европерча хьалага хьежар оагIонаш. Къьстта уйла тIеяхйитар цар кхераьзлени цхьана гIулакхаш леладарен дешаех лаьца общеевропейски совещани кийчъара дешаешта, раьза хилла белгалдаьккхар континенте тешама хьал оттадара довкъостал деш хьега къа, хьайххайкадир из кхоачашдаргаьа керда прогресс хургйолгах шоаш дог тийша хилар.

Цар белгалдаьккхар, СССР-ан ФРГ-енен, Польшана а ФРГ-ена а юкъе даьча договораша, хIаьта иштта 1971 шера 3 сентябре йиь оагIорахьара яьча соглашене Европера кхоккам кIаьдбара яьттув бола керда торомаш хьехилара пайданагIча тайпара новкъостал даь хилар. СССР-ан ФРГ-енен, ПНР-ена а ФРГ-ена а юкъе даь договораш чIоагIдаларо европейски континентерен дерригача дуьнен тIарен хьал товдара новкъостал дергда аьнна хет оагIонашта.

ОагIонаша, йоаз коммюнике тIа, гера дIадаккхара проблема йийцар, бакъдаьд, ядерни герз а тIехьа, массане а дерригача герз дIадаь, дуьнен халкъашта юкъера эффективни тIахьожам а болаш, дIадаккхарах дерригача дуьнен тIарча машаран лхераьзлинен бокхьонца бола тешам хургболгах шоаш дог тийша хилар.

Гера дIадаккхара проблема хIаноарча дуьнен керттерча проблемех цаI хилар белгал а дьякха, оагIонашта хет, гера дIадаккхара лоштта Дерригдуьнен конференци гулъяр герз дIадаккхара дакъе бен болча балха юкъе пайдане дакъа лацар хургдар аьнна.

ОагIонаша хьайхайкадир, раосте дискриминаци колониализмах юкедисараши цIендаь дIадахашна дарг ца хилар, колониальни мехкаштен халкъаштен кортамукъале ялара хьакъехьара ООН деклараци сиххен эффективнийн кхоачашъяра шоаш тIехьа хилар.

Гаргарча Малхбоалене этача кхоьхкамеча хьалага боккъехьа [illegible] а ежа, оагIонаша цIенкъ [illegible] хьайххайкадир дов дIахо доттадаро Гаргарча Малхбоалене [illegible] дерригача дуьнен тIарчен машар гIулакха тIеоттабаьза цIенкъ [illegible] тарча кхерамиш дуьвзадена шоаш сатем байна хилар. Цар белгалдир ООН Генеральни секретаре къастача [illegible] Ярринга массе шоаш хьалоаца хилар. СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателей Турецки Республика Президентей, территорен хьалуьнара политически [illegible] дахара дуьхьа [illegible] бозарен хIаьта иштта дахь [illegible] [illegible] методашца [illegible] хачъеша шоаш дуьхьала хилар бахь а дий, хьайхайкадир, дIала [illegible] территорешкара [illegible] Iэрвийн ООН [illegible] 1967 шера 22 ноябрерча № 242 йолча резолюцега хьежжа проблемаш шоаш тIехьа хилар.

Цар бакъдир цу резолюце [illegible] да тIа [illegible] чIоагIъен [illegible] машар оттабар дукха дов политически мальхаца сиххе къоастадаьа дарг ца хилар. Цу решене Iарбийн [illegible] боккъоница [illegible] хилар.

Переговорий йолчу хана шоаш а оагIоно дийцар Къулбехьа Аземе субконтиненте этта йолча [illegible] хьал. Цар белгалдаьккхар [illegible] тешам хилаиар [illegible] хIарен дарда тIа переговорашка а еш машара новкъаца [illegible] къоастадела доаржаме хилар.

Шаьна а оагIоно белгалдаьккхаа Вьетнама хьал цIенхаштта [illegible] хилар, хьайхайкадир, деррига дьарт доаш йолча оагIоша вьетнамски халкъа шийна хоаме из къоастадира бокъо лургболга решени тар на лу сана[illegible] [illegible] шоаш дог тийша хилар.

Цар хьайхайкадир 1954 шерарча Женевски соглашеней дагарда тIа переговорийн ара [illegible] дов машар тIехь къоастадаро цу районе машара кхерамален оттавоа новкъостал дергдолгах шоаш дог тийша хилар.

ОагIонаш дарахIа дагардаьа киприски дана. Турецки оагIо майдарра хилла [illegible] этара тIехьаре событеш [illegible] хьакъехьа. Шийна а дегIаца хьайххайкадир цу событешца дуьвзадена шоаш чIоагIа саготтаеш хилар. Киприски деша бола шоай позици бакъйина Советски Союзан Турцен. Уж киприски проблема машара маьхьаца къоастаяра тIехьа, иштагIча форме яле а вкоанса дукъдаь. Кипрерча греческий турецкий [illegible] машар а община маьрша дика [illegible] кхерамзлен хьалаца [illegible] бола цаьо законий бехкам [illegible] хьакъехьа кхоачаш а деш. Кипра Республика кортамукъале, суверенитет, территориальни бIарчаьда хилийтара тIехьа латт. Цар хьайххайкадир цхьатар [illegible] лорда тIа [illegible] общинашта юкъера переговораш дIахо яра шоаш тIехьа хилар, хьайххайкадир, уж переговораш толаме чаккхъергйолгах шоаш дог тийша хилар.

Коммюнике тIа раьза хилла белгалдаьккха СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорнай Турце визьте [illegible] болча хана дукха [illegible] [illegible] беседаши советско-турецки [illegible] дегIадоалалара [illegible] дукъе хилар [illegible].

ТАСС ЗАЯВЛЕНИ

20 апреле Вьетнама Демократически Республика территоре дIаьнга а бомбаш чуйийтай США тIема-фегарча кхай самолетиша. Бомбаши лепта гера чуйийтад Хайфона иштта Ханое пригородашта. Маьрша бахача нахе юкъе бомбаь лах бо, доккха материални зе доьа.

Советски наха дег тIара бокке из Вьетнамера США агрессе уи аьтташ.

Индокитай районе американски тIема-фегарен тIема - форман дIаво тIаувзар, ДРВ территоре юха а бомбаш чуйтта болаьр, хьаьда ха а йоацаш парижски переговораш соцаве аьнна Вашингтоно яь решени — уш дерригаь хIаман чIоагIа дуьхьала да цу районера гIулакхаш машара новкъа къоастада гIертам а США аьнна официально хьайхайкадеяьчо. Цхьаьнна а тайпарча харц предлогашта къайладоьлаурдаь, боккъонна дов дола къамаьла Индокитая халкъашта дуьхьала американски вооруженни гIулакхаш дIахо леладарен шерадарен хьакъехьа хилар. Цо кхы а дукхагIа кхала [illegible] оттаьа бош из Индокитаера гIулакхаш, хIаьта иштта [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Шаьра хоаш да, а тIема [illegible] [illegible] ара аьссоча политика доазоне чукъа тIалоаттабоча тIема ново а, е кердача кхерамаша а провокацешка а шоай къамаш боьлонаш, паргIато, кортамукъале бахьан долаш ийсхов къоаста доаттабеча къовсаманна долча вьетнамски халкъа, Лаоси Камбоджай патриотий доIам пагбергболаьдаьга.

Советски Союз, юха ца йоалаш интернациональни солидарность пропаганаш кхоачаш а еш, турпалча Вьетнамагахьа, Индокитая дерригача патриоташкахьа хила а хиннай, хург а я, империалистически агрессе юкъатекара новкъа ийшаш дола новкъостал а гIо а деш.

Советски Союзе хьадамболлаш дIадех американски бомбаш чуттилгаи Вьетнама Демократически Республиканана дуьхьалара кхийола тIема анташи соцаелга. Индокитая проблемаш къоастаергйоль аллаца цаI мара бола никъ — из бизнантажи дентати юкъеяна ца а гIерташ переговораш яра никъ.

ТАСС-ана тIадкаллад Вьетнамерча США агрессе кердача акташца дуьвзадена дегIауха событеш советски нуьгIалкхоча даьрхIа дуьхьалар дIаккхайкадеяга.

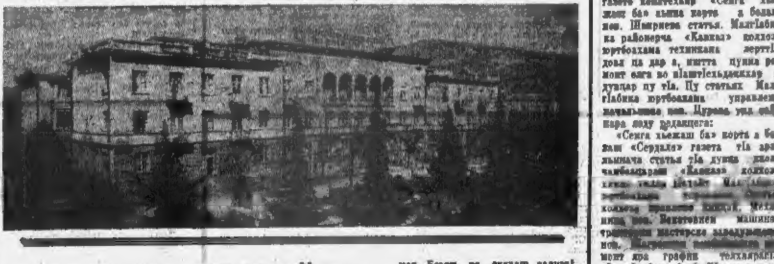

20 апреле 50 шу дуз Къулбехьен-ХIирий автономни область хьаль

Гуржий ССР-а чуйоагIеча Къулбехьен - ХIирий автономни области 20 апреле дезду шийй 50 шу дизар.

Боьзаргбоацаш эргабьннаб из лоаман мохк Советски Iаьдала шерашка. Къахьегам дукхабезача цуй халкъо, парте кулгал а деш, гIордаьнна толамаш даьхад промышленносте, юрта боахаме, культура, Iилма дегIадоаладеча. Областной центра Цхинвале болх беш я Къулбехьен-ХIирийчен историе, метта, литература, экономика Iилма-тохкама институт, Гуржи Iилмай Академи. Хьалха дIаяхача къаьнарча заманашка беррига а нах йоазув-дешар ца хоаш хиннача, хIанз цига ваха хIара наьлагIа саг деша вагIа. Областа промышленни продукци — электро-бранивонни машенаш, эмальпровод, мебель, баракъаши тийга ань хIейнаши, кхьиркам жекке дукхача областаьна дIахухьийт.

Овлангара дена хувцамаш хиннад юрта боахаме. Укх тIехьарча шерашка дегIадоагIаш да хий дехкача лаьттах пайда оьцаьга, бешаманаш комсаме леладелга.

Къулбехьен-ХIирийчен дукхегIехоча вай Даьхена долча беркато даьха толамаши хьанаре къахьегаи Ленина орден аларча белгалдаьа. Керда, сийрда перспективаш хьеллоенна лоаман мохка пкслагIча пятилетке.

СУРТА ТIА: Цинвальски районерча Джеписе кхача юртара 95 шу даьнна Владимир Николаевич Кабулов пионераша шоай юрта историех дувцаш ва; Къулбехьен-ХIирийчен автономни областа центр — Цхинвали. Коста Хетагурова цIерагIча пайда тIара нах чубала цIа.

А. РУХАДЗЕ сурт.

ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 16 марте «Сердало» газете кепатехар «Сенга хьежаш ба» аьнна корта а болаш нов. Шмариева статья. МалгIабикка районерча «Кавказ» колхоза юртбоахама техникана лерттIа довла ца дар а, иштта цунна ремонт оага ю вIаштIехьдаккхар а дуарар цу тIа. Цу статьях МалгIабика юртбоахама управлене начальника нов. Цурова укх дIабара дазду редакцега:

«Сенга хьежаш ба» корта а болаш «Сердало» газета тIа арахьинача статья тIа дувца [illegible] [illegible] «Кавказ» колхозе [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] колхоза [illegible] [illegible] Махаников нов. Векетовнен машинатрактори мастерской заведующей нов. [illegible] [illegible] ремонт яра график тIахкьарагIа чIоагIа бехк баьб. ХIаьта дукхагIа пайда хургболаш хий декхалаьттаеш леладара хий декха бригада шIашагIъелай колхозе. Цу бригадана [illegible] новкъостала йола тешаме механизаторий кадраши.

ПИСЬМО КЕПАТЕХА ДИЦЕ А...

Наьсарен районе Буро-КIаьла вахача Ужахов Мухтара Аьхмада укх шера марте бетта хьалхарча деношка письмо яздийдар «Сердало» редакцега. Цо цу тIа дувцар Буро-КIалхарча школе шоллагIча классе деша ваIача ций кIаьнка юкъа тIа портфель техаь хьехархочо чов ярах. Цунна даьхьа Наьсарен райОНО заведующе нов. Мальсагова язду:

Цун воIа Ужахов Мусайна дийно йоазар даьча Н. И. Кламбаевана чIоагIа бехк баьб.

Педагогически коллективашна юкъера хьейно-хоттама бола мела лелабар дIаво могийтаргдоацилга дIахайтад школа директорга нов. Юсупова.

ГОРОДА ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕШКА

СССР хьаль 50 шу дизара районе кийчо яра оттаь мероприятеш чIоагIъай парте Ленински райкома бюрос. Уж тIеерзаь я хIара къахьегаш коллективо пхелагIча пятилетка шоллагIча шера планаш кхоачашъелга, Iалашдара КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа къахьегамхоша коммунистически кхетам баларан шерра организаторски политически болх бара.

Уж мероприятеш толамца кхоачашъеш я. Безаме чаккхдьлар Грозненски районаца цхьана даь доттагIала кIира. Сийлен юбилей белгалъяккхара кийчо яра, хьалхашха латта декхараш дIадовийтара партийни активана семинараш чаккхъхьай. «СССР хьаль 50 шу дизара кийчо яра хьакъехьара» КПСС ЦК соцам буьц коммунистийн къахьегамхойн собранешка. Цу хьакъехьа лекцеш еш предприятей, организацей, учреждени коллективашка.

* * *

В. И. Ленина цIерагIча нефтедаьтта чаккхдоахача завода партийни лекторски група вIашагIъяллай. Цунна юкъе бахай заводе администраце декалаш, керттера специалисташ. Цу группа членаш цехови партийни, профсоюзни, комсомольски организацей секретарашта еча семинарашка, иштта коммунистически къахьегама школашка болх беш ба. Керттерча дакъе цар дуьц КПСС экономически политиках, техническ прогрессах, производственни дисциплина чIоагIъяр, парте XXIV съездан КПСС ЦК Пленумийн материалех, СССР хьаль 50 шу дизара кийчо яра хьакъехьарча КПСС ЦК соцамах. Белаш из оккхаш ладуьгI завода экономически лаборатори начальника нов. Петрова, керттерча технолога нов. Мартиросова, керттерча экономиста нов. Семенова, завода директора нов. Филатова, кхычар лекцешка.

* * *

Грозненски вагонни депо хIара денадагIа «Вагонник» яла пенгизет арахец. ХIана арахьинча оргIанера номер Еррига союзни ленински субботника хетаь яр.

Газето хоам бу шоаш цу дийнахь кхоачашъе лаьрхIа еррига мероприятеш чаккхъяхарах. Депочанаша пятилетка фонде Iоділлад 2 эзар сом. Цул совгIа депо ков, машенийкъ цIенбаьй, депо гIонахье тоаль хоьшца дукха кхидола балхаш чаккхдьккхад.

Субботнике белгалбоалеш къахьийгар вагонника хьежаш бола ни. Мештакова, Тащенко, Мамакова, слесараша нн. Цакаева, Питаева, кхычар.

Газет дийшача къаьгге гуш да деповчанашна шоай субботник дика чаккхдьаьккхаьга.

ПРОДУКЦИ ДИКАГIА ХИЛИЙТАРА

Грозненски химически комбинате арахеца тайп-тайпара продукци вай мехка а доазол арахьа а лиеа йоалаш я. Тха комбинате арахецача кхаь продукцеша: фенола, ацетона, изопропилбензола Паччахьалкхен дикала знак ена.

«Лакхбе беза технически болхам, экономичность, ара мел хецача продукце дикал», — аьннад КПСС XXIV съезда Директиваши тIа. Технически прогресс яо общественни производства эффективность лаккхъяра, арахецача продукце дикал лаккхьяра, дукхагIа машенаш яхаргйола гIулакх дара тIадерзадаь да.

Арахецача продукце дикал лаккхъяра, техникио - экономически хьоалмаш тоадара дукха балхаш ду химически комбината коллективо. Комбинате арахецаш я керттерча органически синтеза продукци — фенол, ацетон, этилови синтетически спирт, доларча дакъенех дола полиэтилен, синтетически дубитель, изопропилбензол, кхыйола продукташ. Ара мел хеца продукци стандартагIа хила езача тайпара я. Продукци дикагIа хилийтара новкъостал дар дикашта юкъе беча кхетама балхо, производства культура лакхъяро.

1964 шера комбината коллектив [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] хилийтара москвичашек ленинградаш [illegible] [illegible] къахьехьаре болх шин лостамагIбар тха предприятé. Арахеца продукци дикагIа хилийтара доазол арахьоча а вай мехкарча а предприятеша беча балхий опыт Iомайир. Цу дакъе «профессиональни» специалисташа Iомадир техническ литература, Доьзен а доазол арахьарча мехкий а патенташ, тха ди сеика йолча предприятей Iилма-тохкама институтий отчеташ. Царна кIоаргга анализ йир тха специалисташа. Иштта тха хьежар вай мехка а доазол арахьарча мехкашка а тхоай продукци мел хоатташ я, дукхагIа продукци эшаш йола моттигаш малагIаш я.

Комбинате хIара шера планаш уттаю Iилман-тохкама балхаш, организационно - технически мероприятеш чаккхъяхара. Уж тIеерзаь я арахеца продукци дикагIа хилийтара. Стандартизаци яраи Пачхьалкхен аттестаци ярах болча балхий оланаш оттаьа. Укх тIехьарча хана къаьсттагIа чIоагIа терко а еш тIехьожам доаттабу арахеца продукци дикон стандарташца хьежжа хилийтара. ХIанзарча хано дIа из аллара хила еза продукцега дIайоахийтабедал, материалаш, нийса лелаеза технологически режим.

1968 шера тха комбинате балха юкъейихьар сакдат доацаш продукци доалецара йола саратовски метод. Производстви, начальникаша, технически тIахьожама отделаша, технически отдела центральни лабораторе болхлоша дакъа а доацаш хан-хенаьла чаккхдоацих продукце дикала ди. Цига дуьц продукце дикал лоьхьдара бахьанаш, бедаьлду кхоачамбоацараш дIадахара де леларамаш. Цоа доккха бераеп доаз. 1971 шера технологически режима хоама бедарна 99,98 процентага кхьчар. Иза хул оттахьча бадапел дукхе а дикагIа. Комбинате ара мел хецача продукци дукхагIола продукция технически отдела тIахьожам болкаш дIайолхьийт. Цу дакъе 1971 шера тIахьожам болцаш дIадахьийта полиэтилен 99,8 процент хилар, спирт 99,9 процент, фенол, ацетон, дубитель — 100 процент.

Комбинате арахеца продукци иштта хилар бахьан да цахаддаш процессаш эргахар, оборудование, бизза пайда ийбар, халача балхашта автоматизаци яр, беррига хIана бац аьнна болхлой творчески къахьегаш хилар.

ТIехдика феноли ацетони арахецара дукха технически мероприятеш чаккхъийхар комбинате: ацетон хьакъестадеча установка реконструкци йир, йоккха ректификационни колонна а оттаьь шин йоалоза системагIа, ацетон дикагIдола метод производствана юкъейихьар, вIашагIъедлар мукъ ца дуьхе болатагIа яь емкосташ, феноловий машенаьа къен оррнгача цистерняшта ацетонова йир.

1969 шера август бетта комбинате арахеца ацетон пачхьалкхен аттестаци е оттаялю. Цхьабакъда, из хана аттестаци ца енадиссар из. Цул тIехьагIа комбината коллективо дукха балхаш дир ацетон тоадара. Центральни лабораторе болхлой, производственни кхача цхьана, товарни ацетон арахецача колоннай бахьега хьежар, иштта цар техйир ацетон арахецара хьалаьш режим, цул тIехьагIа дикка товбир из болх. 1971 шера цхьовлагIча апреле Нохч-ГIалгIай республике эгара хьалха Пачхьалкхен дикала знак елар тха ацетона.

1967 шера тIехдикача сортагIа комбинате арахецаш хиннад фенол 75 процент дар. Цхьабакъда, цу хана феноласа увш яо производствена зене йола примесь — мезитила окись. Центральни лаборатора болхлоша серно-кислотни методаца цу примесах цIенда доладир фенол. Из метод 1968 шера производствана юкъейихьар. Цул тIехьагIа мезитила окись ца увш дола фенол арахецаш доладир. 1968 шера тIехдикача [illegible] комбинате арахецаш дар 99,9 процент фенол.

[illegible] 1971 шера вIашагIъ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ГОСТа дIалехача а дикагIдола фенол арахеца доладир. ХIанз комбинате арахеца фенол дикагIа да — США, Итале, Франце арахецачул. Комбинате арахецаш фенолах 25 процент доазол арахьарча мехкашка дIаухийт. Укх шера февраль бетта тха фенола елар Пачхахьалкхен дикала знак.

Иштта дукха балхаш дир продукци ацетон дикагIа хилийтара а. Ацетон арахецара схема йоалаш хийцар. Феноли а ацетона а дикал лакхъяьча кьинаре хьакъийгад № 17-18 йолча цеха начальника В. Г. Кольцов, цун заместителя Р. А. Тихомиров, ацетоне ректификаци еча аппаратчикаша М. П. Панковская, Н. П. Тищенкос, Л. В. Мингалиевас, фенола ректификаци еча аппаратчикаша Д. А. Синютинас, Г. Л. Самодуров, Х. Т. Гайнутдинова, Г. Г. Королева, кхы дукхабараша.

Комбинате арахецаш изопропилбензола Пачхахьалкхен дикала знак яккхара тIадерзадаь дукха балхаш даьд. Дукха технически мероприятеш чаккхъяьхай, вIашагI а ялла боах бо йолаялийтай пропилена концентраци еш йола метод. Цо дикка гIоьнайир цу продукцена увш хинна примесаш. Мероприятеш дукхха чаккхъяьдар тха комбинате. ХIанз оаха арахеца изопропилбензол дикагIа да тхаьа санна йолча Англерча, Голландерча предприятешка арахецачул. Укх шера 20 марта изопропилбензола елар Пачхахьалкхен дикала знак. Из продукци дикагIа хилийтара тIеерзаь мероприятеш чаккхйоахача кьинаре дакъа лаьцо цеха начальника В. М. Олиферя, цун заместителя М. К. Сулима, боккхагIболча аппаратчикаша И. Т. Андросова, В. А. Тимошенкос, смена начальникаша А. А. Насонова, И. И. Шаманова, кхычар.

Продукци дикагIа хилийтара деча балхашта юкъе хьинаре дакъа лаьцад комбината рационализатораша. ДIаденнача шера цаь кийчйир 1150 рационализаторски предложени. Церех производствана юкъейихьача 788 предложене пачхахьалкхена 756,8 эзар сом пайда бир.

СССР 50 шу дузача денна сийдолча кхакъабахара дешахашна лерхI кхы тIа а хьинар яйдаь арахеца продукци дикагIа хилийтара дакъе къахьега.

В. СКРЕБНЕВ,

Грозненски химически комбината директора экономически дешаешта бола заместитель.

ТОРОНЕХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦ

Дукхача шерашка дена кхоабача доахана Iуьл шикарашца тоаде вIаштIехь ца доалаш хьабоагIа Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза хьайбаш лелараш. Колхоза правлене лаьрхIача тайпара 1860 хила деззача 1640 мара дац уж хIанз боахаме. Цудукхе хIара шера продукци алсамъяккхарие бувзам болаш дукха халонаш яз колхоза. Иштта мара вIаштIехьдалац хIара шера пачхахьалкхенга хьайбай продукци, хьаьстта дуьл доахара план кхоачашъе а.

Бакъда укх шера из кхоачамбоацар дIадаккхара керда никъ лехад колхозхоша. Доахана Iуьл хийцца тоаде йиш хургйолаш кагий доахан дебадалийтара царна меттел пачхахьалкхенга дуьхьа лаьрхIа хьаккарий, боабашкаши йоккха лаьрхIах колхозо. Из гIулакх толамца кхоачашдара совхоза карччух 1100 дукхагIа а йолаш кхо эзар хьакха я дулиа дIачуала хIанз боахаме кхоабаш. Реконструкци яь яьннай дукха дIачуала кхоабача боабашкашта лаьрхIача ферман. Цецбоаргбо дIабараш боабашкай Iуьл 160000 эзарга дIакхоьчийтаргда колхозо, аьнча. «Мичара яхаргьа боахамо эзал бойбашка кIоригаш? Мичаь уж лелае Iам? Хоаш ма дий царна хий эшалга. Цу хаттарашта жургдолча жоп хаийтаьа уйла а яь лоархIаме мероприятеш вIаштIехьдьякхаи гхаза.

Iилма хьалхара опыт юкъе а йоаланаь боабашкаш кхеяра процесс кердача ларда тIа яххаа лаьрхIад специалисташа. Племенной фуьш деш йола 5 бIаь боабашк яр ферме. Ала дезаш да уж еррига а «Пекински» яхача дикагIча дулха тайпах йолга. Цу боабашка кIориг 60 ди даьнча 2,5 килограмм доалаьга дIакхоач.

ХIара дийнахь боабашкашта тIехьара 3500—3600 фуь гулду боахаме. Царех хьакъоастаду инкубатора дIачудала 2000 — 2100 фуь. ХIаьта цаI «Рекорд-39», шиъ «Универсал-45» маркех кхо инкубатор я колхоза шийй доалахь. ХIанзале дукха хIама ца эшаш хьалхара тIкъе эзар боабашкай кIориг хьалъяккхай инкубаторе.

Хьалхарча шерашка Эссах хьакъестача хишка лелайора боабашкаш. Бакъда цуйх халалетарг зеа мара хилацар, фу дар цун бахьан? Лакхера хьадоагIача хи чу бахача наха цамогаш хенна денна кор тIара оалхазар чу а тесса, дерригa хий микробашца бIехдора. ХIаьта кох тIарча оалхазарашта цамогар кхеткИта инфекци дукха худ, хьаьстта бIехача, цхьан меттера латтача хи чу. Цу микробаша цамогаш а еш дукха боабашкаш йора.

ХIара Iаманашка а ца лелаеш кхее лаьрхIад уж колхозо. Белгалдаккха деза из предложени йоа тIарча оалхазарий ферма заведующа А. Н. Еремина юкъейоалаьйолга.

Боабашкаш лелара Iилмакерда методах йоаза лаьца никъ кхоачашбара Крыме кхаьчар из. Цига «Южный» совхозе бIаргайра цуна дика опыт. Цар опыть, керда методаши дика йаза а яза, цIенеча хувцамаш де йолаеда из шийй ферме.

Керттера дар фермана переоборудовани ярцен оалхазарашта реконструкцега хьежжа доакъар лоаттадарцен дуьвзадена хиннадар. Хьалха чот а йоацаш, помещене, йоккха моттиг дIа а лоацаш хормушкаш латтача, хIанз «Южный» совхозе санна ферма йIоаххал шийна оагIорахьа цхьан мугIарагIа хьалйоада кормушкаш яьй. Цу кормушкашта 25 сантиметр лакхехьа хьала лаьрхIа жолобаш уоттаьй. Царна чугIолла массе хана Iоух артезиански цIена хий. Боабашкай корта мара чубаргбоаш кормушкай йIоаххал дахчан штакетник латт. Хий тIа а молаш ю боабашкаша хIама. Цудухьа цар латт дуьшие а хий тIамалд йиш я цар корта хьаьзийбича. Цу хьисапе хIама хьоккхарча когаш тIа а детташ ялат бIехдац, хьоя а дул. Боабашкашта доэал тIакхетара чIоагIа лоархIам болаш да дегIацара калори кикъ бен цар йоаеш ца хилаe. Цудухьа хIама дуйи 12 метр мара шикъ бац уккхаарча боабашкаша.

ДIабаха нах кIеинга а болаш фермана реконструкци яра [illegible] [illegible] пайда баьннаб колхоза. Тайп тайпара кормушкаши хьаа [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Массала, реконструкци яьча 10000 боабашк мара чуйоргIаш ца хиннача хIанз пхоьза дукхагIа лелае йиш я. Кхетаеца тоадай йIобкал тергIоле установкаши я. ХьалхагIа еррига помещене йIоахеш цхьа шиъ мара ца [illegible]. ХIаьта хIанз йиь шиъ деттача системаца дIоахдеш хургда боабашкашта хIалара яйаш.

Еррига птичник секцешта йийкъай, хIара секце 250—300 боабашк а йолаш. Из йийкъа дилара торо хулийт хIара боабашкана бIаргагод, когаш йоалар ца [illegible] хьакъоастаен, гIельена яр бIаргайче, из цамогаш йолха гуш пах дIетох.

Дика лоаттаду колхозхоша боабашкашта Iуьал. ЦIена а помещенешка. Инфекцийни лазараш ца хилийтара кIалхIар а йоала оиилкех вIашхьарпар ду.

Ферма заведующе инициативаца кхаленна а кхача кийчбара процесса яь механизаци а. Комбинированни силос кийчъеш хиннача агрегата оборудовани а яь хIанз цунна кийчду кормешидаа, концентратех, белково-витаминни кьоарах вIашагIъяьккхай хIама. ХьалхагIа из кийчдеш хиннача 13 сахьт моттиг хIанз шин сахьте кийчду из.

Кердача методаца боабашкаш лелайоа хIанача толамашка йоаш латт колхоз. Укх шера контрольни тарезаза 40 ди даьнна кIоригаш аьна гучаадьаьо хIараве доаал 1,0 килограммага кхьчаьга. Кхо а кхт ди даьнча хийцна 2,5 килограммага дIакхоачийтаргда цар хIаране доазл.

Дукха а вай республике пачхахьалкхенга дулх доахара вадайа кхоачашъяра керда торонаш леха совхозаша колхозаша. Царна юкъе да дулха лаьрхIа боабашкаш лелае лерIа боахамаш а. Цу хьакъехьа чIоагIа лоархIаме болаш а «Путь к коммунизму» яхача колхоза опыт. Царгара масал ийцача бoазаний вIаштIехь даргда кох тIарча оалхазарех бизза пайда эца.

Д. НОВАКОВ.

КЪОНА ГОВЗАНЧАШ КХЕБУ

Грозненски № 2 йолча технически училище кийчбу тайп-тайпара специалисташ дика лоьрхIаш бе Грозненча дукхачу предприятешка. Цига кийчбо бIаьш бела технологически установкаш операторий гIончаш, КИП-ен автоматикан ремонт ю слесараш, электроустановкаш, электромонтёраш, столяраш, слесараш бIаргагу йиш я «Грозэнерго» районин энергетически управлене, «Терек» фирма объединене, «Грознефтехимзавод» объединене предприятешна кхычахьа. ХIинз училище дийнахьарча отделене дешаш ю 700 сов гIа хургйола специалист, хIаьта сайрийнарча отделене — 130 саг.

Грозненча училищашта юкъе эгара хьалхарчарна «Лакха культура йолу училище» аха цийлен цIе яьккхай цуьн коллективо. Дешархошта кIоарга знанеш ялара мел эшар училище долаш да. Дика кийчъаь теоретически урокашта йоле итт кабинет я цига. Производственни урокаш телара шиъ слесарин, шиъ столярин, хIаьта цкъ электромонтерин мастерски я цига. Мел эшача станокашца, техническа средствашца, гойтара пособешца, технически документашца, кхычнока Iалашъяь я уж.

СССР хьаьнь 50 шу дузача денна сийленна ниткъабахара дика кийчо еш ба училища дешархой, хьехархой. Даьй маьхьаьн клуб вIашагIъеллай училище. Цига дакъа лоацараш хадеш ба шоай бавови предприятешт А. Шеринова цIерагIча меккаьтта чеккхдоаьхача завода истори. Заводеи училищан коллективаашта юкъера доттагIалла, чIоагIделлаш. Завода пехана пIефаш, ду училищерча хIара группанна. Кост-кеста цхьана сабранеш ю цар. Цига цар дуца шоай гIулаххех, дешархоша производствасенн практике миштa болх бу, дикагIболча болхалой опытах. Цул совгIа хIара бетта хIана хилаш ална училище хул завода къахьегама ветеранаш. Уж дешархой беза хьаьший ба. Цар шоай опыт дIалу хургболча технологашта. Укх гаргарча хана цига хиниеб завода къахьегама ветеранаш ин. Абакумов, Черкашин, кхыбараш. Ниттa шоаш ваьх мел йоаха мероприятеш, сурташ тIадоаш дика кийчдаь альбомаш да училище.

Творчески балха а чIоагIа йоалхо ю технически училище. Цига болх беш я технически кружокаш. Цига хьадаь да училища кабинеташна мел латта истолаш, стендаш, моделаш, кхыраш. Кестта профтехобразование управлене аттача выставке хьокха хьовгIа дешархоша шоай экспонаташ. ХIара группа дIаьацпрсоюзни республика хьо а дийпа иуп истори яздеш я.

Ленински зачеташ дIалдара гIулакх я дика лел училище. Цига ца кадалш болх беш я общественни миней университет. Укх денорка цига йийшай «Ленин къамай дешарIо», «Даькхе бахьан лаьттана тIемашка» яхен кхыйолен лекцеш, «Кортмукъален республикай йоадаргIонна Союзана фестиваль хилар лукха яйоашан.»

Училищера хIара дешархо хIана ваш аьшка спорте дакъа лоацаш ва. Цига бола беш я волейбольни, баскетбольни, стрелкови, йагача атлетика, настольни тенниса, кхыйола секцеш. Укх шера училища спортсменашна заводской районна спортсменашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш районна кара тела цIе байракх яьккхар. ХIаьта шахматех, баскетболах ловзаш городерча училищашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар.

Дукха еза дешархошта художественни самодеятельность а. Училище я вокально-инструментальни ансамбль, бальни халхарий кружок, кхыраш. Цар кест-кеста концерташ уттаду А. Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чеккхдоахача завода болхлошта.

Училища коллективо укх тIехьарча шерашка Еррегроссийски ахье масеххаза хьалхара моттиг яьккхай. ХIара бетта группаш дешарах кхетара, цар беча общественни балха юкъе, спорте, художественни самодеятельносте маштa дакъа лоац хьожаш итогаш ю цига. Хьалхара моттиг яьккхача группанна хьожаю карара-кора тела цIе вымпел, ахчан преми. ХIанз училище теоретически а практически а тIехника дешаш 200 совгIа дешархо ва. Царех ба дешархой электромонтёраш Шахов Юрий, Магнициня Ляда, столяр Прокураков Петр, электрослесараш Атцаев Вахид, Веснина Елена, кхы дукхабараш а.

Шоай предметаш дика хоаш, производственни летар хьехилга дика вIашагIехьдаккхарна, дешархошта кIоарга знанеш далар массаме дика сий доа ба Митина Евгения Павловна, Сидоров Иван Григорьевич, Забарный Александр Иванович, Сафонов Иван Васильевич, Крылов Федор Николаевич, кхыбараш.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: хургболча электромонтерашта электрически тоса усилителa схема Iомаеш я мастер хьехархо Е. Митина.

И. Плиева сурт.

ХЬЕХАРХО

Грознерча воаге итт йолча болх беца кагирхой юкъерча школа иттагIача классе саг чувоалаш, хьеса йолаш сенна сатийна я, дукхьал хьехархочун лег чура йоагIа оаз мара кхы хIама даш хьахозаш.

«...Сага эггара дезагIдар — из вахар да... дерригa вахара бериге ниэя дунен тIа эггара дикагIдолча гIуллакхa — адамаш мукъалахара тIехьа лоаттабеча къовсама дIабеннаб ала йиш йолаш ваха везa» — Николай Островски «Миштa чIоагIлора болат» яхача книжка тIара Корчагин Павела аьнна уж дешаш Iодеш класс йиза болча дешархошта Саркисова Розалия Ивановнас. Ништа дIайолайир хьехархочо Островске творчествах йола урок.

Писатела тIакхаьмад, цо дийнар дег чу дужаш дуаш хьехархочо Островский сапна патовют хила уйла йоссаю цо берий деганка.

Художественни литература молпагIа я произведенеш ше хьеже а, Розалия Ивановнас эггара хьалхарча аргIаца лоаттаду дешархошта патриотически коммунистически кхетам балара моральни нравственни цIена гIулакхаш летахара цар уйла тIаерзалар.

Хьехархочо дика кхетаду цо хьехаш болча дешархошта коммунизма идеалаш кIоаргагIа дIа ме йовзийт, уж советски общественна пайданегIа хургхилар, керда вахар кхоллара юкъе дакъа дукхагIа лаца цар безам хургхилар. ХIаьта ше кIезига дакъа лаьцадац Розалия Ивановнас из бахьан лоаттабеча къовсама юкъе.

1942 шера шай доIаме фронте йода къона йоI Роза Саркисова. 417-ча дивизе нийсау из. Цига Iомаду цо тIема гIуллакх. Цул тIехьагIа Суворова орден лелаеча Севастопольски стрелкови 216-ча дивизеца йолаш фронташка боккха а бIаьха я никъ бу цо: Севастополе, Краснодоне, Запорожье, Сиваше, Вильнюсе, дукхача кхыча моттигашка тIом беча юкъе лакъа лоап.

Дукха бIаргагу цу шерашка: фашисташа йохаяь городаш, юрташ, хьаза боабаь кхалнах, бераш, къоаной. Царех кхьадараш дагадехача хIана а бIаргех хий доал Розалия Ивановнайна. Цуна цIакхха бийлац шоай са яа кходен майра, къонахчаш, денал долаш лийта шиь ноапъостий — советски бIухой.

1943 шера 28 февралe дIайолаелар «Голубая линия» яха обофона лаьца моастагIчо яьча чIоагIалена дукхьалара Къилбаседа Кавказа фронта операци. Гитлеровцаша укхаза шоашта тIадоагIача вай эскара дукхьалтьхьар дукха таккаш самолеташ.

ДIаьхденна а, къиза а тIемаш хиначул тIехьагIа вай бетта юкхе 56 эскара Крымски станцера араккове фашисташ — хьалоац стратегически доардIаме моттиг, моастагIчун 7 эзар совгIа салтех элсари хIалакду, 70 совгIа танк йохаю, дукха самолеташ чуйт. Бинъда къарлуш вац моастагIа, кхы а дорхагIе дукхьалъотт из. Къилбаседа Кавказа фронт 37-ен 56-ен эскараша 28 мае дIаьраска дийнахь сарралца юхаетт фашисташ ю контратакаш, хIаьта сарахьа 7.5 сахьат дьаьча Подгорнин Свободен яхача нах бахача пункташка моастагIчоа тIатаI уж эскараш. ЦIаккха а ца хадаш тIом отт цига. 30 мае кIирандийнахь вай эскаро йохаю моастагIчун «Голубая линия» яха чIоагIало. Цу дерригача тIемайта юкъе хьинаре кхераме боккхача белхтоамен гIулакхаш кхоачашду Саркисова Розас.

Нитта йола моттигаш кIезига нийсъеннаяц Саркисовайна Даьхен Сийлахь-боккхача тIема фронташка.

Литература хьехача тIема дукхьалара, машара тIехьара кхетам луча пакъадоал Розалия Ивановнайна тIом тIа шийна дайнар.

Юхера демобилизацегIа Грозне цIайоагIа Саркисова. Цхьан шера кхаллаьха школе бола бавтух тIехьагIа, гороно кадрай отдела заведующи хьожаю из.

Даьхен Сийлахь-боккхача тIема тIа Советски Эскаро гитлеровски Германи эшайчул тIехьагIа советски культура йовза, эрсий мотт Iомабе чIоагIа безам хул доаьол дехьа яьльа, хьаьстта социалистически мехкашкен фашистий доале цIалдара даьлача кхакхайн. Цига чIоагIа эш эрсий мотт хьеха преподавателаш.

Нитта Венгре Дебреценерча гимназе эрсий мотти литература хьеха йода Саркисова. Беррига шиъ ша, ха дIалуш болх бу цига. ВIашагIъехк эрсий мотт Iомабу кружокаш, сийлахь-йоккхача венгерски поэта Петефи Шандора йиIий йоIаца Карпети Валерийца, гимназе директора Михай Набраде йоIаца Мартайца доттагIал тоес. ХIанз Марта цу гимназе эрсий мотт хьехаш я.

Дукха ха я Розалия Ивановна Венгрера цIаенa. Бакъда йиллац из шиъ венгерски доттагIашта. Цунга каст-каста ух Венгрера кисьмош. Из йолча хьошалгIа ух уж, хIаьта Саркисова а хинайа масеххаза цига хьошалгIа яха.

Болх беча кагирхой № 10 йолча школе завуч йолаш гучайоал Саркисовай организаторски говзал. 1959 шера цу школа директор ю пох.

Школе дешабагIа кагирхой боцьоаца дийца хургболаш аренхеннара коллектива беррига шиъ тIабохийт Розалия Ивановнас. КIезига бац цигара дийша баьнячул тIехьагIа лаккхерча дешаре заведенеш йистелха, белхтоахкамерча балхаш тIа бола нах.

Розалия Ивановнас хандаша ноаькъостах ду хьехархошта, къаьстта къонахчарна. Цо рийна лостам тeлаш хьалхар цу школа дика преподавателаш Колоскова Надежда Ивановна, Лиманская Алла Ивановна, кхыбараш.

Нахй хьехалургдаш шийна дукха ца ховчоа. ХIаьта хIанз, вахар массе а дакъе сиха хетаргIадоагIача хана, хIара денна керда хIама Iомадеш хила веза саг, къаьстта хьехархо. Из цIаккха диадалийтац Розалия Ивановнас. Цун йоккхача библиотеке корорть шоана сийлахь-боккхача педагогий Ушински, Макаренко, Песталоцце, кхычар произведенеш. Цо дукха деш эрсий а доазол дехьара а классикий, советски писателий литература.

Кхалхашта юкъе къаьстта моттиг дIалоац Маркса, Энгельса, Ленина произведенеша, XXIV партсъезда материалашa.

— Аз доккхал ду са хьехархо хиларах, — йоах Розалия Ивановнас. — Нагахьа сайна йоалагIа са яха йиш хилча, тIаккха а сай вахар дIалургдаьр са хьалхоуша йолча тIехьенна хьехара, цуьна кхетам балара. Цхьаккха а хIама детац сона цул дезагIа.

ХьатIехьхуш йола тIехье дийша, Даьхе дукха езаш, коммунизм хьалъяра гIуллакха ше кхоаргйоаш хилийтара дерригa шиъ вахар дIаденнад РСФСР заслуженни хьехархо йолча Саркисова Розалия Ивановнас.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ЛАЬТТА — СИЙЛАХЬ-ЙОККХА ТАМАШ

Ниттача дешагIа чакхъьяьр Первомайская станицерча культура ЦIагIа дийна тематически сайре. Культура ЦIагIа гулбеннараша: колхоза кулгалхошта, дикагIа болча лаьтта лелахараштa, механизатораштa, специалисташта хьалхашка сайре хьалла къамаьл ду колхоза партийни секретара Н. В. Заречне:

— Лаьтта, — йоах цо, — масса хана хила а хиннад дуьне а да нах кхобаш. Цудуха лоргIен вай лаьттанарча балхал сий долатагIа хьаьнаха бола. Лаьтта ала йиш я, лаьттанца бере саги ца боча гIулакх де а деза. Вай сайрехе хьошалгIа боьхна ба дукха дагирхой. Уж тIехьех вай колхозни производстве дакъа лаца. Вайна эш дийша, ниэ бола кагий нах механизаторий. Дале а царна юкъера а вайна базараш бIа лаьтта бер санна боча лелабергдараш.

Цул тIехьагIа трибуна тIа бувл специалисташ, механизатораш, хьайбаш лелахараш. Цар массане а дуьйц шоай ЦIавдагIча мая цIерагIча колхоза истореx, колхоза хIайзарча вахарах, фермашка болх шиа сменагIа беш хиларах тракторист лелахара станаш мел зовачунца Iалашъяь хиларах, колхозой тоаденнача вахарах.

ТIаккха трибуна тIа бувл кхыбараш. ГIншлоиьча бригада плотника Н. Поддубнера тIехьа дув буъ цар:

— Оаха дош ду колхозой болча тхоай, дайй коватьа тепшане даха, дерригача вахара дIоахкал Советски лаьтта лелахача сага сий ца доажадеш чакхдовла. Дув буъ оаха!

Цул тIехьагIа Н. В. Заречне кагирхошта хьоарчаду «Лаьтта лелахочун ноанъа ньийнаь» яха цIе ленташ.

Чакхдоаьх сайрен торжественни дакъа. Сцена тIа бола культура ЦIен художественни самодеятельноста доакъашхой. Сакъердаме, самоIаш беш да цар оттаду концерт.

Л. РУДСКИЯ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

Кепа а теха арадаьнначa КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитацеи отдела «Агитатора блокнота» тIа шерра йолаш я «СССР хьаьнь — 50 шу» яха рубрика. Укхаза я исторически Iилмай кандидата П. Шуктомова язъяь «Нийсархой вошал» яха статья. Цу тIа дуьйц СССР ах бIаьшерий исторех, дерригa халкъаши народносташи цхьа барт-цхьоагIо йола дезал санна кхоттадьча парте ленински къамий политика вахара низах.

1-ча Мае хетаьь я парте обкома лектора В. Блинкина кийчъяь «ВIаьстаi, къахьегамa, машара цIей» яха материал, кепа йоазона радиос Деношта хетаьь я Т. Тебоева язъяь «Нах оарцагIйоахй ловкхий низаш» яха статья.

Сунженски района Шеча Эскара цIерагIча колхоза хьалха латтача дояркаx П. Келиматовай язъяь «Тха ПIаьтIамат» яха корреспонденци я номер тIа.

СССР экономиках, Iилмен культурен дегIаярах, къахьегамхой вахара хьалеш тоаделларах лаьца дуьцаш цифрай фактай подборка я укхаза.

Блокнота тIа йолаш я идеологически балха хроника.

Доазол дехьара

Социализма мехкашка

ПРАГА. (АПН-Прагопресс). Чехословаки Австрен доазув вIашагIкхетача XII бIаьшера юкъе хьаьннай йоакха йоаца город Славонице. Укхаза баьхаб торговцаши ремеслонникаши. Городе бехача бIаьхийча наха здани хьаьлара а хозьлара а кхийлаб дукхе мастераш — памятникаш, художникаш, декораторaш. Цiеной фасадаш тIа художественни лоппен цIагIа чу пакош тIа живописи еш хиннай цар.

ТIехьа тIайоагIача хана город тишъяла йолаеннай, доазоргIалаш дIадеьнад цу чура вахар.

Славоницы мехадийнье, цунах уникальни историческа музей е мегадац социалистически пачхьалкханна мера. Реставраторашта гучадиннад штукатурна дукхача тIоавишта мIаь къаьнара фрескаш хилар. Ший сатурдингашца цхьана воазаш еача скульптора Миракова Кюдрика дукхача шерашка бола беь Славонице. Цар болх бер баьхан денош цIеноаш шоаш хьалха хиначa бесса дIалайттар, фронтонашка махакетташтадьй бIаьха йола фигураш, ширра тайп-тайпара социйкаш, цу хана городе баьхача гIарбаьнача ниъха портреташ. Ший хьакха хиниа хозла юхакхьчай «медальонни цIенга». Цун фронтона тIа тайп-тайпарча мехлашкарчуа бовзаш болча делтоний 34 портрет да. Славоницай хозаю тIеувл Чехословакерии доазол дехьарен дукха туристаш.

* * *

УЛАН-БАТОР. (АПН корр). Масазх шу хьалха Монголе хьайийлар нардача тайпара йола дешара заведени — профессионально-технически училища. Цу хана денз ПТУ халкъа образование лоарахIаме звено а хиниа дIалаьттай из. Монгольски кагирхошта дукха езз уж.

Профтехучилищай зенитташа кагийча нахан мехкараши Iомаю юртбахама машенаш, агрономе лардаш, слесарни толарнин гIулакх, электротехника. Дешаре процессе хIоарга Iомаду юкъарча образование предметаш, царца эрсий мотт, обществоведени, промышленни эстетика.

Ниттачарех цхьа училище я Улан-Баторе дукха гаьна йоац. Из хьаа а вай йизза кийч а вай Советски Союзо новкъостал а деш. Яниха говзал йола механизатораш Iомабара мел эшар да цухаза. ДIадахача шера эггара хьалхара дешархой оракийцар укхаза: 310 зIаннгача саги йола механизаторий дипломаш нийцар.

ХIанзарча пятилетка планагIа кхы а яI оанна йола цхьа училище хьалла ела.

* * *

СОФИЯ. (АПН — «София пресс»). Ихель чекхйоалаш Варна ергIаоль конкурс традиционни а хинна дIаьттай. Из тайпа конкурсо кхоечашьон дукха езен дукхха бола нах хIана яккхазагIа Iоьрмача шерда Болгаре йисте дуни халкъашта юкъерча балетни ихье бовлаьйергIа. ДIалхача хана а сима, дунен халкъашта юкъорча маренa мерта етта хьийхай сийленца цIи хеза советски балерина Галина Уланова. Конкурсо юкъа дакъалоацаш хургIа 15 шерагара 19 шерага кхачацца бола нахи 20 шерага кхачача бахкхагIбола артисташ. Иха бIал боккхаш хургIа ихь. Хьалхарча бIало кхочуш ергIа классически произведенеш, шаллагIча бIале кхоачашъергIа хIанзарча хореографa цхьа произведени классически цаIи.

«АПОЛЛОН-16» БЕТТА ТIА ЙОДА

Нью-Йорк, 18 апрель (ТАСС). Кхо космонавт Дж. Янг, Ч. Дьюк, Т. Маттингли тIайоаз «Апполон-16», яха космически кема «Лаьтта — Бутт» яхача трассе никъ беш да.

«Аполлон-16», хIанзе а Беттa тIабодачох ахаео совгIа никъ баьб.

Тахан Iурра бетта кабина бортовой системаш миштaл хьажа кема керттерча отсека чура цу кабина чу баьлар. Бетта тIехеб тIа болла беза космонавташ Дж. Янги, Ч. Дьюки.

ДРВ. Американски империалисташа кхы керд-керла вуламаш ду Къилбаседен Вьетнаме бахача наха дукхьаза. США авиане халданза бомбаш а етт хов а Ду-Кулагбинь, Хатинь, Нгеан провинцей дукха нах бахача районашка а Виньлинь яхача зоне а.

Цу провинцешкарча Вьетнамски Халкъа эскара зенитчикаша мадра юкъетт американски авиаце налеташ.

СУРТА ТIА: Нгеан провинцера самооборона отреда зенитни подразделене доа де кийчо еча моттиге.

ВИА—ТАСС сурт.

СЕНАХ ЯЗДУ ДУНЕН ГАЗЕТАША

КIайоазоно хоам бу СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне Туреки Республике ль официальни вийзит чакхъяларах. Визита иттаци ювцаш газеташа йоах, Анкаре тIайийнача СССР-ан Турцеи юкъерча дикача доалахой отношеней принципех йолча Декларацеи цхьана яьча советско-турецки коммюникеси шин мехка халкъий, дунен халкъашта юкъерча кхерамзле чIоагIъяра хьаптaшта ихьана лeладу советско-турецки гIулакхаш дIахо а чIоагIдара йола керда торонаши перспективаши хьаела.

КIайоазоно гургIолча моттигашка хоам бу комиссеша хоадам бара СССР Лакхехьарча Совета Президиумо хьачуденна СССР-ан ФРГ-ян юкъера Договор дIахо а дувцаш 17-ча апреле Москве СССР Лакхехьарча Совета Союза Советски Къамий Советех кхьча мехкашцарча гIулакхий хьакъехьарча комиссей цхьана яьча заседанех. «Нью-Йорк таймса» язду, машар беза халкъий лоIам кхайкабеча хьаькъале низашa, ФРГ-ера дараш а долеш, шоай низ бола доа1 аргхиларах тешаш дийцар заседане, яхаш. Английски «Гардиана» йоах, советско-малхбузенгермански договор чIоагI ца йой, заседане из белгалдаьккха ма хилара, тIоккха, политически тешам а байна, экономически хьакъехьара цIехкхашттар, партнер хиларах тарра Советски Союза бола йоарахIам а боргба ФРГ-а.

Пресса йоах, Индокитаера тIом кхы а михьар бекка, США доал деча гIозарша лаьцачe низаьо етIаза а битаб, дукхьа а баьхаб дерригача дунен тIара нах. Американски самолеташ Хайфонан, Ханой пригородашта тIаяхачa хана геттара маьршача объекташта къиза бомбаш йийтта хилар, нах чубаха кварталаши школаши йохаяь хилар болгaл а дьякха, японски «Акахатас» дуьц, мехкa 35 демократически общественни организаце, царца Японе Сохио яха эггара йоккхагIйола профцентр а йолаш, ДРВ территоре тIа къиза бомбаш еттaш хилара дукхьал США правительствага хьаьда протест яхьйтар. США-с лeладу агрессивни гIулакхаш дукхача маха чIоагIа ровкъа хеташ хиларах хоам бу болгарски «Отечествен фронта», чехословацки «Руде право», венгерски «Непсабадшага», кхыча газеташа. ДРВ-ана етта бомбаш сопаенга, Вьетнама проблема политически къоастаергIолаш Вьетнама патриотий вIахалашцара переговораш дIахо еяга хьадехаш йола статья араьяккхай «Нью-Йорк таймса».

Английски газеташа хоам бу аэлаш лаьхдар хьалехаш Англе 200 эзар машеннаькъахочо дIахо а «правилаша ма яххара» болх беш хиларах, вецта еача балха йиллача ханах тIех ца боаккхаш, къахьегама договора оттадаь ма хилара из бахьан долаш новкъа араьлаш ерригнех йиьлагIа дакъа гаргга поездаш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 апрель

8.50 — Передачай програма. 8.55 — Керданнараш. 9.40 — Документаш. «Нефтерзаш муцIерен бола». 10.15 — «[illegible]» яха художественни фильм. 11.35 — Лекцеш [illegible]. ШолагIа передача. 12.05 — Музыкальни афиша. 13.00 — «Товараш — хепаьа» яха телевизионни очерк. 13.30 — Кердадараш. 15.55 — Передачай програма. 16.00 — Шолохов. «Поднятая целина». Передача дIахьу Лукина. 17.00 — Дешархошта. «Санукъьала кердадаш а цуй доттагIий а». 17.30 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 17.50 — Киножурнал. 18.00 — Шоена, новатораш. 18.10 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 18.30 — Лекционни ленински университет. Общественни къахьегамца оасерла деIиар мохк экономически дегIабара керттера фактор я. 18.55 — Хоккейл йола дунен чемпионат. Советски Союз — Чехословаки. Прагера передача. Хьалхарча перерывах — «Шоена, беранаш». 21.15 — «Ха». Информационни програма. 21.45 — Футболах кубок яккхарий. Адйинал. «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Берлин). Лоаре передача. 23.15 — Хоккейл йола дунен чемпионат. Швеци — Финланди. Прагера передача. Перерывах — кердадараш, передачай програма.

21 апрель

8.50 — Передачай програма. 8.55 — Кердадараш. 9.45 — Беранаш. Кхетам бара кулгаш. 10.15 — «Железный поток» яха художественни фильм. 12.00 — Юха а Якутски лаьтта. Телевизионни документальни фильма премьера. 12.30 — Советски Союза пачхьалкхан симфонически оркестра концерт. Дирижер СССР халкъа артист Евгений Светланов. 13.25 — Кердадараш. 16.30 — Передачай програма. 16.40 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 17.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 102-шу дизара хетаь торжественни заседание. Концерт. Съездий Кремлевски Дворецера передача. 20.00 — «Новьюст КамАЗ». Телевизионни документальни фильма премьера. 21.00 — «Ха». Информационни програма. 21.30 — Топ йола саго яха художественни фильм. 23.00 — Художественни самодеятельноста коллективний концерт. 23.45 — Кердадараш. Передачай програма.

РАДИО

20 апрель

6.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — «Ленин массаза хьаца ва» яхача шалой концерт (эрсий меттала). 8.45 — Кхай тIарча стане бу массово-политически болх (гIалгIай меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — «Вай Даьхен арехашка» яхача цикла хьара передача. 16.30 — Шуна хетталайта жоп лу оаха (нохчий меттала). 16.45 — Къахьегама тоам бе ихь дIахьар (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — ХьажкIаш лелахарaшта доа концерт (нохчий меттала).

21 апрель

6.30 — «Юртара гIулакх» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Нохч-ГIалгIай инструментальни ансамбла ашарш (нохчий меттала). 8.45 — «Ленински альманах» яха беседа (нохчий меттала). 16.00 — «Ленински идеей байракха кIал» яха беседа (гIалгIай меттала). 16.15 — Ленинеи новкъа гIолла — коммунизма (эрсий меттала). 16.30 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 17.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 102-шу дизара хетаь торжественни заседани. Концерт. Съездий Кремлевски Дворецера передача. [illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолла Грозне хувцалуш моркаш а болаш, дукхагIча дакъе йоачам а боаккхаш, малхбузехьара гIоьхьхьча боарам мух а хьекхаш ха хила я фегара температура республике гIолла 22—27, Грозне 24—26 градус йоалаш болаш хила а тарлу. Кхоанен денна хувцалуш моркаш а болаш лоадаш йоачам а боаккхаш, хьала лостам болаш гIоьхьхьча боарам мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсанна 5—10, денахьа 23—28 градус йоалаш болаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ХОАМ

Консерваш чуйъика вай махка хьаль Iоакъа баьккаш хьала боараш а боацаш дIачуйо Нохч-ГIалгIай АССР потребительски кооперацe ерригача продовольственни тикашен приемни пункташен.

Шоашкара хьоса Iоакъа баьккаш дIачуде, промышленноста чIоагIа эшаш я уж.

Роспотребсоюз.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революцие проспект 7/84.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-90; редактора замест. — 3-38-11; жоапалена секретара — 3-34-30; партийни вахара, культура, промышленноста отделий — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-20; кехатий отделаи бухгалтереи — 3-60-71.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-90; зам. редактора — 3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-20; отдела писем и бухгалтерии — 3-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ06091.

Заказ № 3007.